

PUUHAN PAIKKA

Puuhamateriaalia alle kouluikäisille uskontokasvatuksen tueksi

Juho Loukasmäki ja Daniela Saba
Opinnäytetyö, syksy 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä Kauniainen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntausvaihtoehto
Sosionomi (AMK) +
kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Loukasmäki, Juho & Saba, Daniela. Puuhan paikka. Puuhamateriaalia alle kouluikäisille uskontokasvatukseen tueksi. Kauniainen, syksy 2010, 47 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Kauniainen. Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillinen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Produktin tavoitteena oli tuottaa puuhamateriaalia pääosin uskontokasvatukseen tueksi Hengellinen elämä verkossa -hankkeelle. Puuhamateriaalin kohderyhmänä ovat 3–6-vuotiaat lapset. Materiaali on tehty Jiipee-netin internetsivuille, josta varhaiskasvattajat voivat ottaa materiaalin opetuskäyttöön. Materiaali on myös samaisilla internetsivuilla lasten saatavilla.

Materiaalia lähdettiin työstämään perehtymällä 3–6-vuotiaan lapsen kehitykseen, kristilliseen kasvatukseen ja visuaaliseen oppimiseen. Lisäksi tutustuttiin Hengellinen elämä verkossa -hankkeeseen ja mediakasvatukseen. Produkti koostuu neljästä teemasta: kristillisen siirtymäriitit, -juhlat, monikulttuurisuus ja mediakasvatus. Produkti sisältää monipuolisia puuhatehtäviä, joissa menetelminä käytetään hienomotoriikkaa kehittäviä tehtäviä, sadun kerrontaa sekä logiikkaa ja päättelykykyä harjaannuttavia tehtäviä.

Opinnäytetyöprosessi alkoi syksyllä 2009 työelämätahon ehdotuksesta tehdä puuhamateriaali Hengellinen elämä verkossa -hankkeelle. Työelämätahoon oltiin yhteydessä materiaalin teon eri vaiheissa palautteen ja muutostoiveiden huomioimiseksi. Puuhamateriaali luovutettiin Hengellinen elämä verkossa -hankkeelle syyskuussa 2010. Materiaaliin oltiin erittäin tyytyväisiä ja se julkaistaan verkossa tammikuussa 2011.

Asiasanat: puuhamateriaali, uskontokasvatus, Hengellinen elämä verkossa -hanke, visuaalinen oppiminen, produktio

ABSTRACT

Loukasmäki, Juho & Saba, Daniela. Time to draw. Eye-hand coordination workbook material for children under school age to support religion education. 47 p., 2 appendices. Language: Finnish. Kauniainen, Autumn 2010.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the study was to produce eye-hand coordination workbook tasks to support religion education for the Hengellinen elämä verkossa project (Spiritual life on the net). The material of the product was made for children from three to six years of age. The Material was made for the Jiipee -net web pages, from where the early childhood educators can fetch material for the educational use. At the selfsame web pages the material is also easily available to children.

The material was made with the view of the phase of development among the three to six year old children, visual learning and Christian education. By the side of these focuses, also the Hengellinen elämä verkossa project and media education were studied. The product contains four themes: the Christian rite of passage, Christian feasts, multiculturalism and media education. The product contains versatile eye-hand coordination workbook tasks. In the workbook the method was employing tasks improving fine motor skills, story telling together with logic and reasoning ability training activities.

The process started in autumn 2009 from the suggestion of the work-life quarter to make an eye-hand coordination workbook tasks to the Hengellinen elämä verkossa project. The work-life quarter has been connected during the process of making the material. The eye-hand coordination workbook material was given to the Hengellinen elämä verkossa project in September 2010. The material received a satisfied feedback. The product will be published on the web in January 2011.

Keywords: eye-hand coordination workbook material, Religious Education, Hengellinen elämä verkossa project (Spiritual life on the net), visual learning, production

SISÄLTÖ

1 LÄHTÖKOHDAT PUUHATEHTÄVÄMATERIAALILLE.....	6
1.1 Tavoitteista tekoihin	6
1.2 Aiemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt	7
2 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI	9
3 HENGELLINEN ELÄMÄ VERKOSSA -HANKE	12
4 JIPEE-NETTI.....	13
4.1 Poikien ja tyttöjen keskus.....	13
4.2 Jiipee	13
5 MEDIAKASVATUS	14
5.1 Mitä on mediakasvatus?.....	14
5.2 Median läsnäolo	14
6 USKONTOKASVATUS SUOMESSA.....	16
7 MITÄ LAPSI YMMÄRTÄÄ USKONNOSTA?	18
7.1 0–3-vuotias	18
7.2 4–6-vuotias	19
8 MITEN KUVA PUHUU, KERTOO JA VAIKUTTAA?.....	21
8.1 Kuvan historia	21
8.2 Miksi kuva tehoaa?	21
9 KUVA LAPSEN ELÄMÄSSÄ	23
9.1 Taidekasvatus	23
9.2 Lapsen kuvallinen työskentely	24
9.3 Tyttöjen ja poikien kuvat.....	25
9.4 Satu.....	25
9.5 Mielikuvitus	26
10 KUVALLISEN ILMAISUN KEHITYS	27
10.1 Kuva lapsen opettajana	27
10.2 Lapsen ymmärryksen kehitys.....	28
10.3 Lapsen kuvallisen ilmaisun kehitys 0–3 -vuotiaana.....	29
10.4 Lapsen kuvallisen ilmaisun kehitys 4–6 -vuotiaana.....	31
10.4.1 Puuhatehtäviä ikätason mukaan	31
10.4.2 Sommittelu ja kädenhallinta.....	32
11 PRODUKTIN KUVAUS.....	34
11.1 Kristilliset siirtymäriitit.....	34
11.1.1 Kaste	34
11.1.2 Konfirmaatio.....	35
11.1.3 Häät.....	35
11.1.4 Hautajaiset	36
11.2 Kristilliset juhlat	37
11.2.1 Joulu	37
11.2.2 Pääsiäinen	38
11.2.3 Helluntai	39
11.3 Monikulttuurisuus	39
11.4 Mediakasvatus	41

12 PROSESSIN PÄÄTÖS	42
12.1 Palaute	42
12.2 Tavoitteiden toteutuminen.....	43
12.3 Kehittämisideat	43
12.4 Lopuksi.....	44
LÄHTEET.....	45
LIITTEET	48
LIITE 1: Työsuunnitelmasopimus	
LIITE 2: Puuhatehtäväopas	

1 LÄHTÖKOHDAT PUUHATEHTÄVÄMATERIAALILLE

Lähetyskäskyssä kristittyjä kehoitetaan opettamaan kristinuskosta niille, jotka eivät ole siitä kuulleet. Lähes kaikki kristillinen opetus perustuu lähetyskäskyn toteuttamiseen. Aikuiselle Raamatun sanoma voi avautua suoraan Raamatun tekstistä, mutta lapselle abstraktien asioiden, kuten uskon, opettaminen tuo omat haasteensa. Mielestämme lasta opettaessa sisäistäminen voi tapahtua helpoimmin kuvallisen ilmaisun kautta. Raamatun sanoma on meille hyvin tärkeä. Produktimme avulla haluamme olla mukana tukemassa ja kehittämässä lasten uskontokasvatusta lapsille mielekkäällä tavalla.

1.1 Tavoitteista tekoihin

Hengellinen elämä verkossa -hankkeen projektisuunnittelija Helka Pärssinen kertoi meille tarpeesta saada kuvallista materiaalia ja tehtäviä varhaiskasvattajien uskonnollisen kasvatuksen tueksi. Innostuimme Hengellinen elämä verkossa -hankkeen tarjoamasta tilaisuudesta suunnitella visuaalisia tehtäviä varhaiskasvattajille, koska kuvataiteen yhdistäminen osaksi opinnäytetyötä on ollut meidän molempien haaveena. Produktimme antoi mahdollisuuden tuon haaveen toteuttamiseen ja omien lahjojen käyttöön. Koska valmistumme kirkon nuorisotyönohjaajaksi, on kristillinen näkökulma työssämme läsnä.

Puuhatehtävämme tulivat osaksi Jiipeenetti.fi -sivustoa. Kuvallisen materiaalin tarkoituksena oli toimia verkkosivujen elävöittäjänä ja opetuksen tukena. Toiveenamme oli, että tuotoksemme tukisi kunnan ja seurakunnan varhaiskasvattajia heidän työssään. Julkista varhaiskasvatusta annetaan kuntien tai yksityisten järjestämässä päivähoidossa, esiopetuksessa, aamu- ja iltapäiväkerhoissa sekä seurakunnan lapsityössä ja pyhäkouluissa. Tuotokset ovat verkossa kaikkien käytettävissä.

Alkuperäinen tehtävämme oli tuottaa produkti Lastenkirkko.fi -sivustolle. Sivustolla oli paljon materiaalia, mutta kuvitus ja lapsille suunnatut havainnollistavat tehtävät puuttuivat. Produktimme oli tarkoitettu tukemaan jo kirjoitettua opetusmateriaalia. Kuvituksemme ei koskenut koko varhaiskasvatusmateriaalia, sillä keskityimme muutamiin yk-

sittäisiin aihealueisiin: monikulttuurisuus, kristilliset siirtymäriitit ja kristilliset juhlat sekä mediakasvatus. Kuvalliset tehtävät olivat pääpiirteissään tulostettavia puuha-, väri- tai askartelutehtäviä. Tehtävien tuli kulkea käsi kädessä annetun tekstimateriaalin kanssa, tosin kunnollista opetusmateriaalia emme koskaan saaneet. Yhteistyö lastenkirkon kanssa jäi ja lopulta siirtyi Jiipee-nettiin. Uskomme, että työelämätaho tuottaa puuhatehtäviin tarvittavan opetusmateriaalin jälkikäteen. Lopputuloksena varhaiskasvattaja voi tulostaa netistä valmiita puuhatehtäviä, joita voi käyttää tukemaan opettavaa asiaa. Teimme lisäksi puuhatehtäville oppaan, jonka tarkoituksena on auttaa varhaiskasvattajaa puuhatehtävien tehokkaaseen käyttöön.

1.2 Aiemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt

Ida Kangas ja Outi Tulijoki ovat kirjoittaneet opinnäytetyön Pelastajan pulkassa, joka kuvataideluontoisen produktinsa tähden muistuttaa omaa produktiotamme. Kankaan ja Tulijoen produktin kompastuskivenä oli työelämätahon tarpeisiin vastaaminen. Heidän tapauksessaan työelämätaho ilmaisi tyytymättömyytensä sisällöllisistä seikoista, jolloin Kankaan ja Tulijoen täytyi työstää valmistamaansa materiaalia uudestaan. (Kangas & Tulijoki 2008.) Opinnäytetyössämme päätimme olla työelämätahon kanssa materiaalin osalta useaan otteeseen yhteydessä, jotta välttyisimme jatkuvalta muutosten tekemiseltä. Onneksemme puuhatehtävät vastasivat työelämätahon tarpeita.

Milka Lundahl oli opinnäytteenään tehnyt materiaalipaketin Espoon päiväkotien suomi toisena kielenä -opetukseen. Materiaalipaketti sisältää leikkejä, pelejä ja toimintaideoita, joita voi käyttää kielenopetuksessa. Idea hänen opinnäytteeseensä lähti työelämä tahon pyynnöstä saada toimintamateriaalia päivähoidon henkilökunnan käyttöön. (Lundahl 2008.) Lundahlin työ muistuttaa pääpiirteiltään varsin paljon omaa produktiamme, sen lähtökohtia ja tavoitteita. Hänkin oli käyttänyt materiaalissaan apuna kuvallisia tehtäviä, ja materiaalin tarkoituksena oli tukea opetusta.

Jenni Haltia, Annemari Montonen ja Outi Urhonen olivat opinnäytteessään yhdistäneet kristillisen opetuksen ja kuvakerronnan. Heidän kristillisen aapisensa tavoitteena oli valmistaa esikouluikäistä lukemiseen opetteluun ja opettaa kristinuskon perusasioita. Aapinen tukee kuviensa ja runojensa avulla kirjainten opettelua, muistamista sekä kris-

tillisten tapoihin ja tapahtumiin tutustumista. (Haltia, Montonen & Urhonen 2009.) Opinnäytteen teoriaosassa tutustuttiin muun muassa satuihin, kuvakerrontaan, mielikuvituksen ja esikouluikäisen lapsen uskonnollisen maailman kehitykseen. Näitä asioita käsittelemme myös omassa teoriaosassa.

Opinnäytetyön tekemisen tueksi hankimme myös tietoa lapsille suunnatusta kuvittamisesta. Selvitimme, kuinka tehdään tehtäviä, joita voi käyttää lasten opetuksen apuna. Löysimme kuvittamista ja kuvien kautta viestimistä käsittelevää materiaalia ja tutkimuksia kirjoista, esimerkiksi Anja Hatvalta(1993), jolla on monia teoksia tähän aiheeseen liittyen. Hyödynsimme niistä monia opinnäytetyön teoriassa. Taide on yleisesti ottaen paljon tutkittu aihepiiri. Opinnäytetyöhömmme liittyi olennaisesti myös internetin kautta tapahtuva uskontokasvatus. Aiempia tutkimuksia erityisesti uskontokasvatukseen liittyen oli tosin huomattavasti vaikeampi löytää.

2 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI

Opinnäytetyömme lähti aluille pohdinnoista, joissa halusimme tehdä kuvakeskeisen lastenraamatun. Aihe vaikutti kuitenkin liian mahtipontiselta, minkä tähden olimme avoimia myös muille ideoille, jotka saattaisivat olla helpommin toteutettavissa opinnäytetyön aikatauluihin nähden. Syksyllä 2009 Loukasmäki kävi keskustelua Helka Pärssisen kanssa, joka toimii Hengellinen elämä verkossa -hankkeen projektisuunnittelijana. Pärssinen ilmaisi, että hankkeella olisi tarvetta uskontokasvatusta käsitteleville puuhatehtäville. Sovimme tapaamisen Pärssisen kanssa, jossa keskustelimme tarkemmin produktin luonteesta. Pärssinen kertoi Lastenkirkko-sivustosta, jonne oli tarkoitus työstää opetusmateriaalia uskontokasvattajille. Pärssinen toivoi meiltä opetusta tukevia puuhatehtäviä.

Syksyllä 2009 saimme Pärssiseltä luettavaksi sivuille suunniteltua uskontokasvatus materiaalia, joka oli tarkoitus julkaista Lastenkirkko-sivustossa. Pääsimme kuitenkin perehtymään materiaaliin tarkemmin vasta tammikuussa 2010, sillä syksyllä olimme suorittamassa ulkomaanvaihtoa. Materiaalista oli meille erittäin vähän hyötyä, sillä se oli kohdistettu ainoastaan taustatietona varhaiskasvattajille eikä niinkään lapsille. Lähdimme siis työstämään produktiamme ilman mitään varsinaista opetusmateriaalia.

Tammi-helmikuussa 2010 päätimme aihealueet, joihin puuhatehtävämme tulevat liittymään. Loukasmäki keskittyisi kristillisiin siirtymäriitteihin (kaste, konfirmaatio, häät ja hautajaiset) ja mediakasvatukseen. Saban tehtävät käsittelevät monikulttuurisuutta ja kristillisiä juhlia (joulu, pääsiäinen ja helluntai). Valitsimme aihealueet osin työelämän toiveesta, osin omasta kiinnostuksestamme. Halusimme teemat, joille on kysyntää ja tarvetta.

Opinnäytetyöseminaarissa maaliskuussa 2010 meitä kehoitettiin keskittymään produktisamme enemmän kristillisiin siirtymäriitteihin, juhliin ja monikulttuurisuuteen, jättäen mediakasvatuksen aihealueena taka-alalle. Loukasmäki lisäsi internetiin työelämätahon nähtäväksi kuvia ja luonnoksia tehtävistä. Tämän avulla kävimme palautekeskustelua puuhatehtävistä ja pidimme toisiamme ajan tasalla työn edistymisestä. Tietoperusta alkoi myös hahmottua, ja aloimme tutkia kuvan vaikutusta ihmiseen sekä lapsen kasvua ja kehitystä. Yritimme saada useaan otteeseen yhteyttä työelämätahoon sopimuksen kir-

joittamiseksi, heikolla menestyksellä. Pärssinen oli ollut pitkään sairaslomalla, mikä viivästytti sopimuksentekoa. Lähdimme työstämään prosessiamme eteenpäin suullisen sopimuksen voimin.

Toukokuussa 2010 Lastenkirkko-sivusto ilmoitti, ettei ollutkaan enää halukas yhteistyöhön. Sillä oli jo palkattu tiimi, joka toimii lastenkirkon kehittämiseksi, eikä tarvetta opiskelijoiden lisäpanostukseen enää ollut. Työstämme kiinnostui sen sijaan Poikien ja tyttöjen keskus, joka on mukana Hengellinen elämä verkossa -hankkeessa. Se oli halukas julkaisemaan työmme verkkosivuillaan.

Keväällä 2010 aloitimme produktin työstämistä itsenäisesti. Loukasmäki teki kristillisistä siirtymäriiteistä kirjallisen suunnitelman, jossa on kuvattuna tehtävien määrä ja luonne pääpiirteittäin. Toukokuun opinnäytetyöseminaarista saadun palautteen jälkeen Loukasmäki muutti puolet tehtävistään alle kouluikäisille paremmin soveltuviksi. Alkuperäiset tehtävät olisivat vaatineet lapsilta luku- ja kirjoitustaitoa, mitä uusissa tehtävissä ei tarvita. Saba suunnitteli puuhatehtäväkokonaisuuksiaan ja sai valmiiksi ensimmäiset puuhatehtävät. Ensimmäisistä tehtävistä annoimme toisillemme palautetta ennen alkavaa kesälomaa, jolloin jatkoimme itsenäistä työskentelyä. Sovimme, että luemme kumpikin omilla tahoillamme teoriaa, joka tukee lapsille suunnattuja puuhatehtäviämme. Jaoimme teorian siten, että Saba kirjoittaa Hengellinen elämä verkossa -hankkeesta, lapsen ymmärryksen ja kuvallisen ilmaisun kehityksestä. Loukasmäki kirjoittaisi taas media- ja uskontokasvatuksesta sekä kuvasta ja kuvan vaikutuksesta suhteessa lapseen. Tavoitteeksi asetimme töiden valmistumisen elokuun 2010 loppuun mennessä.

Elokuun puolivälissä aloitimme töiden skannaamisen, jotta saisimme työt mahdollisimman nopeasti työelämätahon nähtäväksi verkkoon. Ensikertalaisina skannerin käyttö oli erittäin työlästä ja vaivalloista, vaikka käyttöä olikin opeteltu pitkin kevättä. Työelämätaholta saimme lopulta ainoastaan kiitosta ja kehuja. Lisäsimme tehtäviin tehtävänannot, mutta kuitenkin meistä tuntui, että tehtävät voisivat palvella paremmin, jos tehtävien käyttöön liitettäisiin opas uskontokasvattajille. Näin ollen varhaiskasvattajalle tulisi enemmän hyötyä puuhatehtävistämme, kun käytössä olisi vinkkejä puuhatehtävien tehokkaaseen käyttöön. Ryhdyimme idean synnyttyä tekemään puuhatehtäväopasta, joka valmistui syyskuun puolivälissä. Oppaassa on lyhyesti mainittuna kuvaus tehtävien tavoitteesta ja ohjeita opetustilanteissa käytävään keskusteluun (liite 2).

Syyskuussa pitkään suulliseen sopimukseen perustunut työmme sai kirjallisen vakuutensa sopimuksen allekirjoittamisen myötä (liite 1). Syyskuussa tapasimme myös Poiki-en ja tyttöjen keskuksen koulutussihteerin Juha Kinanen, joka toimii yhteistyöhenkilönä Jiipee-netin ja Hengellinen elämä verkossa -hankkeen välillä. Tapaamisessa oli läsnä myös Helka Pärssinen. Juha Kinanen oli todella tyytyväinen tuotoksiin ja kehui niitä lähes ammattitasoisiksi. Kinanen ehdotti opettajanoppaan esittämisestä eteenpäin, jotta siitä voitaisiin mahdollisesti painaa kirja.

Palaverissa Kinanen opasti meitä Jiipee-netin ohjelman käytöstä, jonka avulla voimme lisätä kuvia verkkosivuille. Marraskuussa on tarkoitus lähteä kahdeksi päiväksi Tampereelle Jiipee-palaveriin. Tampereella materiaalimme viimeistellään Jiipee-netin sivuille ja valmistelemme verkkosivuston valmiiksi niin, että kokonaisuudesta tulee julkaisemista vaille valmis. Juha Kinanen mukaan materiaalimme julkaistaan tammikuussa 2011.

3 HENGELLINEN ELÄMÄ VERKOSSA -HANKE

Kirkko on siellä, missä sen jäsenet ovat, ja internetistä on tullut yksi ihmisten kohtaamispaikoista arjessa. Tiedonhaun lisäksi internetissä tutustutaan muihin, kerrotaan omasta elämästä, jaetaan mielipiteitä ja muodostetaan yhteisöjä. Jopa Jumalaa etsitään nykyään myös verkosta. Miksei Jumala voisi myös toimia verkossa? Alati kasvanut internetin käyttö on muuttanut seurakuntien toimintaympäristöä, eikä muutokseen voi olla reagoimatta. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.a.)

Hengellinen elämä verkossa on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon hanke, jonka tehtävänä on vahvistaa seurakuntien työntekijöiden valmiuksia toimia internetissä. Internetistä on muodostunut sen tärkeyden myötä kirkolle uudeksi työkentäksi ja haasteeksi, johon on täytynyt vastata. Vuonna 2009 aloitettu hanke, pyrkii edesauttamaan niin seurakuntien työntekijöiden kuin seurakuntalaisten aktiivisuutta toimia kristittyinä verkossa, esimerkiksi keskustelufoorumeilla, yhteisöissä sekä vuorovaikutteisissa palveluissa. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.b.)

Vastauksena internetin tuomiin haasteisiin Hengellinen elämä verkossa -hanke toimii viestinnän välineenä ja sosiaalisena toimintaympäristönä. Kirkko haluaa tarjota seurakuntayhteyttä ja hengellistä ravintoa myös verkossa. Internetissä tehtävä työ nähdään osana kirkon perustyötä. Hengellinen elämä verkossa -hankkeen tavoitteisiin kuuluu seurakuntien työntekijöiden valmiuksien lisääminen verkossa toimimiseen sekä luoda yhteisöllisiä seurakunnallisia palveluja internettiin. Hengellinen elämä verkossa -hankkeella pyritään tavoittamaan kaiken ikäisiä, tarjoamalla sivustoja niin aikuisille kuin lapsillekin. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.) Haluamme opinnäyetyömmme produktilla olla mukana tukemassa Hengellinen elämä verkossa -hankkeen tavoitteita. Mielestämme aikuiselle hengellisen materiaalin löytäminen internetistä on helpompaa, sillä materiaalia on enemmän tarjolla aikuisille kuin lapsille. Siksi on tärkeää saada lapsille suunnattua hengellistä materiaalia lisää verkkoon, lasten ulottuville. Jiipee-netin sivut ovat lapsille turvallisia, eikä siellä ole pelkoa, että lapsi saisi käsiinsä hänelle sopimatonta materiaalia.

4 JIPEE-NETTI

4.1 Poikien ja tyttöjen keskus

Jiipeen yhtenä taustayhteisönä toimii Poikien ja tyttöjen keskus (PTK). Poikien ja tyttöjen keskus on Suomen evankelisluterilaisen kirkon varhaisnuorisotyön palvelujärjestö, joka puolustaa kirkossa ja yhteiskunnassa tyttöjen, poikien ja heidän perheidensä oikeuksia. Poikien ja tyttöjen keskuksen perustoimintaan lukeutuvat esimerkiksi koulutus-toiminta, leirit ja tapahtumat, materiaalit, lehdet (JiiPee ja Villi), erilaiset kehittämis-hankkeet, verkostoyhteistyö, kansainvälinen toiminta sekä nettisivustot. PTK toimii alu-eellisesti eri toimipisteissä, joista keskeisin on Partaharju. PTK toimii yhteistyössä muun muassa seura- ja hiippakuntien, Kirkkohallituksen, opetusministeriön sekä Kirkon lapsi- ja nuorisotyön järjestöjen kanssa. (Poikien ja tyttöjen keskus 2009a.)

4.2 Jiipee

Jiipee on kristilliseltä arvopohjalta toimiva, poliittisesti sitoutumaton 8–13-vuotiaiden tyttöjen ja poikien aikakauslehti. Jiipee-lehdessä käsitellään elämän suuria kysymyksiä lapsille sopivalla tavalla. Vakiopalstoihin lukeutuvat muun muassa kasvuun liittyvät asiat, pyhän käsitteleminen, seurakuntien omat kerhojutut, arvostelut kirjoista musiikkiin, askarteluideat ja puuhatehtävät. (Poikien ja tyttöjen keskus 2009b.)

Poikien ja tyttöjen keskus on mukana Hengellinen elämä verkossa -hankkeessa. Verkkosivuja kehitellään jatkuvasti ja Hengellinen elämä verkossa -hankkeen myötä Poikien ja tyttöjen keskuksen toiminta Jiipee-lehden osalta keskittyy enemmän verkkoon. Jiipee-netti sivustolla lapselle annetaan tilaa kirjoittamiselle, piirtämiselle ja muulle luovalle toiminnalle. Nettisivuilta löytyy hengellistä materiaalia, kuten rukouksia ja hartauksia sekä paljon puuhailtavaa esimerkiksi askartelun ja musiikin merkeissä. Jiipee-netti haluaa opastaa lapsia turvalliseen internetin käyttöön, mikä näkyy sivuilta löydettävästä ”viisaasti verkossa” palstalta. (Jiipee-netti i.a..) Jiipee-netti on opinnäytetyömme kanalta hyvä yhteistyökumppani, koska se tavoittaa laajasti monet lapset ja meidän produktimme soveltuu puuhamateriaaliltaan hyvin Jiipee-netin viitekehykseen.

5 MEDIAKASVATUS

5.1 Mitä on mediakasvatus?

Mediakasvatuksen termistö on muovautunut kulttuurin kulloisenkin trendin ja painotuksen mukaan. Puhuttaessa käytetään usein termejä viestintäkasvatus, medialukutaito, mediantaju tai digitaalinen lukutaito. 2000-luvulla suomalaiseen käytäntöön on vakiintunut mediakasvatuksen käsite, vaikka sitä ei peruskoulun opetussuunnitelmista löydykään. Sitä vastoin ”medialukutaito” sisältyy opetussuunnitelmiin. Terminologian sekavuus johtuu osaksi kansainvälisestä keskustelusta ja eri kulttuureista. (Lehtonen, Kupiainen & Kynäslahti 2007, 5.)

Yksi produktimme teemoista puuhatehtäväpaketissämme on mediakasvatus. Koska materiaalimme tulee verkkoon myös lasten käytettäväksi, on mediakasvatus olennaisena osana opinnäytetyötämme. Jiipee-netin internetsivuilla on entuudestaan materiaalia mediakasvatuksesta, jonne aiheeseen liittyvä puuhatehtävämateriaali on erittäin tervetullutta. Mediakasvatuksen päätavoite on tutustuttaa lapsi mediasanastoon ja ympärillämme tapahtuvaan viestintään. Puuhatehtävissä olemme halunneet painottaa lapsen turvallista liikkumista netissä. Alle kouluikäisistä moni osaa käyttää internetiä, pelailla pelejä ja katsoa kuvia netistä. Turvallisen netin käytön harjoittelu on hyvä aloittaa heti, kun lapsi alkaa kiinnostua netin käytöstä (Mediakasvatusseura 2010). Aikuinen voi keskustella lapsen kanssa, kuinka pitkään netissä voi olla, kenelle on lupa puhua ja millaisilla sivuilla voi käydä. Tällaisen keskustelun aloittamiseen olemme kehittäneet puuhatehtäviä.

5.2 Median läsnäolo

On hyvä muistaa, että vaikka media ja medialapsuus ovat nousseet aikaisempaa näkyvämmiin esille mediavälineiden ja -sisältöjen lisääntyessä, media on ollut läsnä myös kasvattajien lapsuudessa. Kuka oppikaan lukemaan Aku Ankan avustamana ja kenen tunnetaidot saivat vahvistusta Lassie-sarjasta perjantai-iltapäivisin? Monet lapsuuden muistoista kiinnittyvät mediaan tai sen välittämään sisältöön. (Lehtonen ym. 2007, 125.)

Media on myös oleellinen osa lapsen arkea, joten on luonnollista, että sen vaikutus näkyy lapsen tekemisissä. Ennen reaaliaimaailma, perhe, koulu ja lapsen lähiympäristö antoivat selkeän sosialisatiomallin. Nyt lapset oppivat entistä enemmän virtuaalitodellisuuden välityksellä. (Karppinen ym. 2001, 91.) Perheinstituutio ja lapsuuden sosiaalinen ympäristö ovat nopeasti muuttuneet ja media tarjoaa paljon väkivaltaa ongelmaratkaisun välineeksi. Median välittämä maailmankuva ja väkivaltaiset ratkaisumallit voivat vaikuttaa lapsen aggressiivista toimintaa lisäävästi. (Karppinen ym. 2001, 93; Hakkarainen 2002, 9.) Siksi on tärkeää, että aikuinen antaa lapselle rajat mediankäytössä ja valvoo lapsen toimintaa. Mediakasvatuksen yksi tärkeä tehtävä on kehittää lapselle taitoja suojata itse itseään ja toimia turvallisesti mediassa. (Lehtonen ym. 2007, 129.) Puuhatehtävissämme on ikärajoja ja tietokoneen käyttöetikettiä käsitteleviä tehtäviä lapsen suojaamiseksi internetissä.

Esikouluikäisten lasten kyky vastaanottaa ja sulattaa hyvin intensiivisiä kokemuksia on rajoittunut. Television katselu kuuluu lasten huippuhetkiin ja he samaistuvat helposti tv-tähtiin. 4–6-vuotiaat keskittyvät aikuisiin matkimalla heidän puheitaan, eleitään ja ajatuksiaan. He ottavat mallia niistä toiminnoista, joita ovat nähneet tv-ruudussa. (Brazelton 1994, 403.) Mediatarinat ruokkivat leikki-ikäisen lapsen mielikuvitusta ja leikkejä, ja lapsen kyky erottaa faktaa ja fiktiota alkaa kehittyä. Monipuolisten mediasisältöjen tarjoaminen luo pohjaa median monipuoliselle käytölle ja tunnetaitojen harjoittelulle. Leikki-ässä alkaa usein neuvottelu median käytön pelisäännöistä. (Lehtonen ym. 2007, 128.)

6 USKONTOKASVATUS SUOMESSA

Uskontokasvatus ei ole ensisijaisesti vakaumuksellista opettamista, koska sen tarkoitus on tutustuttaa lapsi kristilliseen uskoon. Näin kaikki lapset voivat osallistua siihen, elleivät heidän vanhempansa sitä kiellä. Uskontokasvatuksen tavoitteena on auttaa lapsen omaa identiteettiä vahvistumaan, parantaa erilaisten kulttuurien ymmärtämistä sekä lisätä suvaitsevaisuutta ja empatiaa. Päivähoidon tehtävänä on antaa uskonnollista yleisivistystä. (Lastenkirkko 2010.) Uskontokasvatus on kirjattuna lasten päivähoidosta, jossa todetaan, että päivähoidon tulee tukea lapsen uskonnollista kasvatusta vanhempien vakaumusta kunnioittaen (Asetus lasten päivähoidosta 239/73).

Uskontokasvatus on osa yhteiskunnan kasvatusta ja opetusjärjestelmien antamaa kasvatusta. Päivähoidossa luoduille uskontoon liittyvien ajatusmallien pohjalle rakentuu lapsen myöhempi käsitys uskonnosta. (Lastenkirkko 2010.) Uskonto on olennainen osa suomalaista kulttuuria ja suomalainen yhteiskunta on pitkään pohjautunut kristillisille arvoille. Uskontokasvatus antaa lapselle välineitä omaan kulttuuriin kasvamiseen ja ymmärtämiseen. Viime vuosina Suomi on käynyt läpi yhteiskunnallisen murroksen, johon on liittynyt arvojen, elämäntapojen ja perherakenteiden muutoksia (Kallioniemi 2010, 169). Kristillisten arvojen merkitys perheissä on vähentynyt, ja yhteiskunta on muuttunut moniarvoisemmaksi. Yhteiskunnan muuttumisen myötä uskontokasvatus on saanut osakseen kritiikkiä siitä, kuuluuko se ollenkaan päiväkoteihin. Myös kouluissa on puhuttu suvivirren asemasta kevätjuhlassa.

Vastuu päivähoidon uskontokasvatuksesta on päivähoidon henkilöstöllä. Tämän lisäksi koti voi antaa omanlaista uskontokasvatusta. Kirkko tukee vanhempia kodin kristillisessä kasvatuksessa. Normaalin kehityksen kannalta uskonnon oppiminen ei kuitenkaan ole välttämätöntä, sillä kasvua tukevat elementit on mahdollista toteuttaa myös ei-uskonnollisessa kasvu-ympäristössä. (Lastenkirkko 2010; Puustjärvi 2010, 167.) Kaiken asteisella uskontokasvatuksella pyritäänkin antamaan lapselle mahdollisuus hahmottaa oman elämän tarkoitusta ja mielekkyyttä. Uskontokasvatus tarjoaa valtavat mahdollisuudet lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseen. (Kallioniemi 2010, 180.)

Uskontoon, elämäkatsomuksen ja etiikkaan liittyvät kysymykset eivät ole irrotettavissa muusta varhaispedagogiikan kokonaisuudesta, sillä ne kuuluvat osana lapsen kokonaisvaltaiseen maailmankuvan kehittymiseen. Niiden tarkoituksena on turvata lapselle ehyt ja monipuolinen kuva ympäröivästä maailmasta ja sen ilmiöistä. Jokaisella lapsella on oikeus kokea uskonnollisia, hengellisiä ja henkisiä asioita ja ilmiöitä sekä perehtyä oman uskonnon tai katsomuksen perinteeseen ja tapoihin. Tutustuminen lasta lähellä olevien erilaisten uskontojen ja katsomusten tapoihin kuuluu myös tähän kokonaisuuteen. Omaan uskontoon tutustuminen johtaa toisen uskonnon ymmärtämiseen ja sitä myötä myös kunnioittamiseen. (Lastenkirkko 2010; Kokkonen 2008, 79.)

7 MITÄ LAPSI YMMÄRTÄÄ USKONNOSTA?

7.1 0–3-vuotias

Jokainen lasten kanssa elänyt tietää, kuinka ytimeen lasten kommentit usein osuvat. Ilollaan, aitoudellaan ja suoruudellaan lapsi yllättää, valloittaa ja pysäyttää. Lapsi on luonnostaan uskonnollinen ja hengellinen olento. Ajatus rakastavasta Taivaan isästä on luonteva ajatus hänelle, jonka elämä on kokonaisuudessaan aikuisten huolenpidon ja rakkauden varassa. (Kokkonen 2008, 74–75.)

Lapsen uskonnollinen kehitys onkin vahvasti sidoksissa varhaislapsuuden ihmissuhteiden virittämiin tunnekokemuksiin. Aivan pienen lapsen jumalakuvaan vaikuttaa suuresti se, minkälainen kokemus hänellä on varhaisista ihmissuhteista. Hän ei ole vielä ehkä kuullut kenenkään opettavan hänelle Jumalasta, joten hänen käsityksensä on vain hänen oman kokemustensa varassa. (Puustjärvi 2010, 161; Tamm 2002, 23.) Ensimmäisinä ikävuosina lapsen kannalta tärkeitä kokemuksia jumalasuhteessa ovat aistittavuus ja elämyksellisyys. Sanattoman tunneilmapiirin ja ympäristötekijöiden jättämät lähtemättömät tunnemuistijäljet virittävät lapsen myöhempää suhtautumista uskonnollisiin asioihin. (Kangasmaa, Petäjä & Vuorela 2008, 43.)

Myöhemmin myös vanhemmat siirtävät tietoisesti tai tiedostamattaan omia käsityksiään Jumalasta lapsilleen. Se, miten kotona suhtaudutaan uskonnollisiin asioihin, miten lapsen kysymyksiin vastataan, luetaanko yhdessä raamatunkertomuksia tai opetetaanko lapselle iltarukousta, muokkaa myös lapsen suhtautumista uskontoon. (Tamm 2002, 24.) Useimmissa suurissa uskonnoissa oletetaan, että vanhemmat huolehtivat lapsensa ohjaamisesta samaan arvomaailmaan. Vaikka suomalaisista 50–70 prosenttia uskoo Jumalaan, uskontoa pidetään yksityisasiana. Uskon aktiivista ilmausta pidetään jollakin tavalla sopimattomana suomalaisessa kulttuurissa. (Puustjärvi 2010, 159.) Tämän tähden se saattaa kotonakin jäädä toissijaiseksi.

Sanojen ja asioiden yhdistäminen on hitaasti etenevä prosessi, ja käsitteiden muodostaminen on vielä alullaan. Kuitenkin lapsi 2–3 vuoden iässä osaa yhdistää tiettyjä sanoja keskenään. Vaikka lapsen ajattelu on hyvin konkreettista, hän voi tavoittaa siinä jo sym-

bolisen tason. Saamiensa kokemusten pohjalta lapsi kykenee liittämään käsitykseensä Jumalasta muun muassa voiman, turvan ja rakkauden. Hän voi jo kyetä erottamaan Jumalan satuolentoista ja ymmärtää, että rukous on vuorovaikutteista. Niinpä esimerkiksi 3-vuotias yhdistää käsien ristimisen tiettyyn toimintaan, kuten rukoilemiseen. (Tamm 2002, 30; Kangasmaa ym. 2008, 43.)

7.2 4–6-vuotias

Aikuisten tarkkailu ja heidän käyttäytymisensä seuraaminen siirtyy lapsen roolileikkeihin. Hän saattaaakin kotona ”leikkiä kirkkoa” ja jäljitellä leikeissään papin tekemisiä. Näin lapsi matkii kokemaansa ja elää näin omaa arkeaan ja elämäänsä todeksi. (Kangasmaa ym. 2008, 44; Tamm 2002, 30.)

4–6-vuotiaat lapset rakastavat raamatunkertomusten kuuntelemista ja osallistuvat innokkaasti pieniin rituaaleihin ja hartaushetkiin. Alttarikynttilöiden sytyttäminen ja virsien laulaminen on heille mieluisaa puuhaa. Pienen lapsen kannalta uskontoon liittyvä turvallisuuden tunne, toistuvat rituaalit sekä juhlalliset menot ovat merkityksellisiä. (Tamm 2002, 25; Puustjärvi 2010, 167.) Juuri tämän takia on mielestämme tärkeää opettaa lapsille, miksi kyseiset rituaalit ovat käytössä ja mitä ne merkitsevät. Pelkän kertomisen kautta lapsen saattaa olla vaikeaa ymmärtää rituaaleja. Puuhatehtävien kautta oppimiseen yhdistyy hauska pulmien ratkaiseminen ja oman tekemisen kautta oppiminen.

5–6-vuotiaat kykenevät jo varsin merkittäviin teologisiin suorituksiin. Eräässä Saksassa tehdyssä tutkimuksessa tutkittiin lasten tekemiä piirroksia aiheesta ”Jumala suojelee minua”. 5–6-vuotiaiden lasten piirustuksissa esiintyy muun muassa enkeleitä, jotka suojelevat ihmisiä sekä ihmisiä, jotka Jumala oli lähettänyt jonkun toisen avuksi. Jumalaa kuvissa ei kuitenkaan näy. Lapset olivat oivaltaneet, että sinänsä käsittämätön Jumala, jota ei voi kuvata, toimii välittäjien kautta. Jumala on läsnä, vaikka hän ei ole kuvattavasti paikalla. Mikä ensi silmäyksellä näyttää lapsenuskon hauskalta kuvaukselta, osoittautuikin varsin merkittäväksi teologiseksi suoritukseksi. (Simojoki 2010, 75–80.)

Esikouluikä lähestyvä lapsi haluaa päästä selville eri asioiden ja ilmiöiden yhteyksistä. Syyn ja seurauksen pohtiminen kiinnostaa tiedonnälkäistä lasta ja kysymysten avulla lapsi rakentaa ajatuksistaan kokonaisuutta. Moni 5–6-vuotias pohtii kuolemaa, koska alkaa ymmärtää sen lopullisuutta. Lapsi ajattelee, että kaikella on tarkoituksensa ja siksi odottaa saavansa kaikkeen selityksen ja vastauksen. Lapsi rakastaa keskustelua aikuisen kanssa. Tämä jatkuva kyselemisen aika on myös otollista aikaa uskonnollisten ajatusten rakentumiselle. (Kangasmaa ym. 2008, 45–46.) Puuhatehtäväoppaassa olevat esimerkkikysymykset (liite 2) helpottavat aikuista uskonnollisten asioiden käsittelyssä lasten kanssa.

Kaikesta edellä mainitusta voimme päätellä, että alle kouluikäiset lapset ymmärtävät hyvinkin paljon uskonnollisista asioista ja näitä asioita voidaan heidän kanssaan käsitellä. He ovat innokkaita kyselijöitä ja kokeilevat oppimaansa käytännössä. Uskontokasvatus on siis mitä oivallisinta aloittaa juuri tämän ikäisten lasten kanssa.

8 MITEN KUVA PUHUU, KERTOO JA VAIKUTTAA?

8.1 Kuvan historia

Kuva on ollut ihmiselle varsin hyödyllinen renki melkeinpä siitä asti, kun ihmisen tiedetään olleen olemassa. Kuva on itse asiassa vanhin informaation tallennus- ja välityskelno. Kuvallisen ilmaisun voidaan katsoa ulottuvan ainakin 30 000 vuoden taakse. Kirjoitustaidon iäksi sen sijaan lasketaan vain 7 000 vuotta. Ensimmäiset kirjoitusmuodotkin olivat nimenomaan kuvakirjoitusta, siis eräänlaista sarjakuvaa. Nykyaikaiset kirjainmerkkimme ovatkin kehittyneet erilaisten objektien kuvista. Kiinan kielen merkeissäkkin on vielä vaivoin havaittavissa viitteitä miimiseen perustaan. (Hietala 1996, 9.)

Kristillisyydessä on sen alusta lähtien opettamisen yhteydessä käytetty kuvia. Alkukirkon salaisista kokoontumispaikoista, katakombeista, voimme löytää kuvia Jeesuksesta ja apostoleista. Kirkkotaitteessa kuvat ovat olleet läsnä jo 685–800-luvulta, jolta varhaisimmat lasimaalaukset ovat peräisin. Lasimaalaukset korostivat kirkon kauneutta ja loivat pyhyiden tunnetta, mutta ne toimivat myös kommunikaation välineinä, joilla yleis-tajuisesti opetettiin uskovaisia. Keskiajalla tunnetusti ihmiset eivät osanneet lukea, eivätkä ymmärtäneet latinankielisistä jumalanpalveluksista paljoakaan. Tämä korosti lasimaalauksien tärkeää tehtävää kristillisen uskon ja elämän opettajina. (Halliday & Lushington 1991, 8.) Tämä tilanteen asettelu ei paljoakaan eroa omasta lähtökohdas-tamme. Lapsen ymmärrys on rajallinen, eikä hän osaa lukea. Puuhatehtävät antavat mahdollisuuden opettaa lapsen oman äidinkielen, eli leikin, kautta.

8.2 Miksi kuva tehoaa?

Kuvan teho katseen vangitsijana on jokaiselle varsin tuttu ilmiö. Esimerkiksi monet sanovatkin katsovansa lehdistä vain kuvat. Jos mielenkiintoinen kuva löytyy, lukee otsikon ja sitten koko artikkelin. Kuva toimii siis mielenkiinnon herättäjänä. Televisionkin ääreen liimautuu helposti riippumatta ohjelman sisällöstä (Hietala 1996, 9). Mistä sitten johtuu tällainen ilmiö, että kuva on usein voimakkaampi vaikuttaja kuin sana? Vastaus löytyy, kun alamme tutkia kuvien osuutta ihmisen elämänsäkaressa.

Olemme tottuneet siihen, että näkö on aisteistamme luotettavin. Taipumustamme samaistaa näkeminen totuuteen kuvastaa lausuma ”ihminen ei usko ennen kuin näkee”. Kuvat vaikuttavat tapaamme jäsentää todellisuutta. Monet asiat maailmankuvassamme pohjautuvatkin kuviin ja visuaalisiin viestimiin. (Hietala 1996, 11.) Jokainen ihminen saa valtaosan päivän informaatiosta silmien kautta. Visuaalinen ärsykevirta jatkuu koko valveillaoloaikamme käytännössä keskeytyksettä korvautuakseen nukkuessa unennäöllä. (Hietala 1996, 10.) Koko elämäme aikana kuvallista materiaalia ehtii rekisteröityä aivoihimme suunnattomia määriä. Lapsen tietoisuuden tiedetään sisältävän huomattavasti enemmän kuvia kuin aikuisen tai kouluikäisen lapsen. (Hietala 1996, 10; Dunderfelt 1997, 79.) Ei siis ole täysin tuulesta temmattua produktimme pohjautuminen ajatukseen välittää tieto kuvan kautta lapselle.

Esteettinen elämys on lasta motivoiva ja voi näin ollen orientoida lasta ymmärtämään sisältöä. Kuvat edistävät oppimista, ja havainnollistamisen tarpeellisuus kuvin on suurempaa, mitä pienemästä lapsesta on kyse. Tällöin esittämistavan tulee olla ikätasoon sopiva. Lapsille kuvat saattavat välittää voimakkaita tunteita, joita koskettamalla kuva pystyy herättämään lapsessa aktiivisuuden ja motivaation. Kasvojen ilmeet ovat kuvissa lapsille hyvin konkreettisia ja siksi myös helposti samaistuttavissa. Todellisuuden ja mielikuvituksen välinen kynnyks voi olla siis varsin matala. (Hatva 1993, 116–119.)

9 KUVA LAPSEN ELÄMÄSSÄ

9.1 Taidekasvatus

Varhaisiän taidekasvatuksen tarkoitus ei ole kasvattaa pieniä taiteilijoita, vaan kehittää lapsen monipuolisia, integroituja, kulttuuri- sekä tilannesidonnaisia minuuksia (Karppinen, Puurula, Ruokonen 2001, 9). Taidekasvatuksella lapsi tutustutetaan kuvataiteisiin, sen tekemiseen ja välineisiin. Kun lapsi leikkii kotona muovailuvahalla, sekoittaa vesivärejä tai tulkitsee kuvaa aikuisen opastuksella, se on taidekasvatusta. Taidekasvatus on sekä taiteen tekemistä, että sen vastaanottamista.

Lastenkirjat ovat hyvä väline tutustuttaessa lapsen kanssa taiteeseen. Kuvakirjan kautta on mahdollista antaa lapselle rikas kuvamaailma. Kuvakirja on usein lapselle ensimmäinen kosketus taiteeseen. Päiväkotilapset ovatkin taiteen suurkuluttajia ja kuvakirjojen hartaita lukijoita. Kuvakirja voi olla vaikutukseltaan elinikäinen. (Karppinen ym. 2001, 95; Laukka 1989, 11.)

Kuvakirjoilla on usein jokin pedagoginen tehtävä. Kuvakirjan välityksellä lapselle viestitään tunteita, tietoa sekä näkemyksiä ihmisistä, luonnosta ja yhteiskunnasta. (Laukka 1989, 11.) Koska alakoulu-ikäiset lapset tutkivat kuvia muutenkin innokkaasti, ovat tekemämme puuhatehtävät oivallisia kilpailemaan lapsen mielenkiinnosta.

Lastenkirjataiteessa esiintyy monenlaista tekniikkaa. Suomessa akvarellitekniikan käyttö on yleisempää kuin muiden maiden kuvataiteessa. Tekniikka on oivallinen tulkitsemaan pohjoismaista valoa ja luonnon heleitä, läpikuultavia värejä. (Laukka 1989, 10.) Tutkimusten mukaan alle kouluikäiset ovat kiinnostuneita kaikenlaisista kuvista, niin esittävästä kuin abstrakteistakin (Karppinen ym. 2001, 95). Aikuiset tekevätkin helposti sen virheen, että ohjaavat lapset vain sellaisten kuvien pariin, jotka ovat lapsenomaisia. Lapsille pitäisi tarjota monipuolisia kuvia, erilaisin tekniikoin toteutettuna. Näin lapsi saa aineksia myös omien taideteostensa tekoon.

9.2 Lapsen kuvallinen työskentely

Lasten kuvia alettiin tarkastella taiteena vasta 1900-luvun alussa. Lapsi ei ehkä ole ammattilainen taiteen tuottamisessa niin kuin ei ole ammattilainen lääkärinäkään tai poliisina leikeissään, mutta kuitenkin hänen työskentely prosesseissaan on samanlaisia piirteitä kuin ammattitaiteilijalla. (Karppinen ym. 2001, 89.) Aikuisen tehtävänä on olla kannustavana aikuisena, joka antaa mahdollisuudet ja resurssit taiteen tekemiselle ja luovuudelle.

Kun tehtäviä tehdään ryhmässä, on hyvä kiinnittää huomiota ryhmän kokoon. Lapsi hakee aikuisen arvostusta sekä palautetta omalle työskentelylleen. Jos lapsi jätetään yksin eikä vuoropuhelua aikuisen ja lapsen välille synny, lapsen työskentely saattaa loppua. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 50.) Tärkeä osa puuhatehtäviämme on aikuisen ja lapsen välinen keskustelu. Tehtävän ratkaisemisen jälkeen aikuinen ja lapsi voivat hetken tutkia tehtävää ja keskustella siinä esiintyvistä asioista ja teemoista.

Pienten lasten värienkäyttö on usein sattuman varaista. Lapsi ehkä valitsee lähinnä olevan värin ja käyttää sitä aikansa. Kyllästyessään väriin hän vaihtaa sen toiseen. Tällainen subjektiivinen värein käyttö ei aina kuvasta lasta itseään tai hänen tunteitaan. (Hakkola ym. 1991, 18.) Eli jos lapsi piirtää mustia kuvia, ei sen voida päätellä kertovan suoraan lapsen masennuksesta tai huolista. Valintakriteerinä on voinut olla se, että musta vain erottuu valkoisesta paperista hyvin.

Aitoon kuvalliseen työskentelyyn kuuluu, että lapsi harjoittelee sekä näkemistä, eläytymistä ja kokemista, että itse tuottamista. Samanaikaisesti lapsi saa harjoitusta kuvallisten välineiden ja materiaalien käytöstä. Lapsen ilmehdinnät, ääntelyt ja puheet voivat olla olennainen osa piirtämistapahtumaa. Kukapa ei olisi joskus nähnyt lasta laulamassa tai kertomassa tarinaa siitä hahmosta, jota hän parhaillaan on piirtämässä. (Karppinen ym. 2001, 98; Hakkola ym. 1991, 13, 26.)

9.3 Tyttöjen ja poikien kuvat

Lasten tekemiin kuviin vaikuttaa se kulttuuri, missä lapset ovat kasvaneet. Kulttuurisidonnaisuuden yksi osoitus ovat tyttöjen ja poikien erilaiset kuvat. Erot näkyvät aiheiden valinnassa, värien käytössä ja kuvantekoprosessissa. Tyttöjen kuvat ovat kauniita ja koristeellisia, joiden aiheena ovat usein ihminen, hevonen tai vaikka sydän. Tytöt valitsevat mielellään väreikseen vaaleanpunaisen, keltaisen, kultaisen tai kiiltävän. He ovat itsekriittisiä, huolellisia ja korjailevat töitään. Pojat puolestaan keskittyvät toimintaan. Aiheina ovat usein sota, taistelut, autot, veneet ja pommit. Pojilla ilmaisu on tärkeämpää kuin värit. He tuottavat paljon ja nopeasti, joten mieluisia työvälineitä ovat lyijykynä ja tussit. Piirtäessään pojat täyttävät paperin reunoja myöten monilla toiminnallisilla yksityiskohdillaan, tytöt sen sijaan sijoittavat pääaiheensa taas usein keskelle ja koristavat tilan. (Karppinen ym. 2001, 91; Einon 1999, 84–85.) Koska pojat ovat paikoin nopeita luomaan kuvallisia tuotoksia, olemme tehneet, joistakin puuhatehtävistä kaksi eri versiota ikätason ja mahdollisten nopeiden suoritusten mukaan.

9.4 Satu

Satu on tie mielikuvituksen mahdollisuuksien maailmaan. Sadun konkreettinen, lapsen ajattelua myötäilevä kieli luo ulottuvuuden niille kokemuksen alueille, joita hän muilla tavoin ei voisi saavuttaa. (Karppinen ym. 2001, 145.) Kristillisiin siirtymäriitteihin liittyvät asiat ovat lapsille vaikeasti ymmärrettäviä, eiväthän ne aina aikuisellekaan aukea. Sadun kertominen on yksi tapa helpottaa ymmärtämistä, siksi siirtymäriittejä koskeviin tehtäviin on liitetty kertomus, jota lapsi voi seurata. Kuvitteellinen satumaailma helpottaa todellisuuden kohtaamista (Karppinen ym. 2001, 145).

Mielikuvitusleikit ja kiinnostus satuihin kehittyvät voimakkaasti samaan aikaan, 2,5–3-vuotiaana (Karppinen ym. 2001, 148). Satua kuunnellessaan lapsi elää sadun tapahtumat mielessään sisäisten kuvien avulla (Dunderfelt 1997, 83). Tarinaa kuunnellessaan lapsi liittyy henkilöihin piirteitä ja asioita, jotka ovat hänelle tärkeitä ja tuttuja aikaisemmasta luku- ja katselukokemuksesta. 4–5-vuotias on jo pitkällä kertomuksen ymmärtämisessä. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että tarinaa on hänelle luettu ja hän on päässyt jakamaan lukukokemuksiaan. 6–8-vuotias lapsi ymmärtää jo tarinan henkilö-

hahmoissa tapahtuvia muutoksia. (Karppinen ym. 2001, 150.) Jos kristillisten siirtymäriittien tehtävien teko jaetaan kahteen opetuskertaan, niin että kertomus luetaan muistinvirkistämiseksi vielä kertaalleen, kertomuksen ymmärtäminen voi olla lapselle huomattavasti helpompaa. Onhan kertomus hänelle jo ennestään tuttu.

9.5 Mielikuvitus

Lapsen mielikuvituksen tuotos on yhdistelmä lapsen aikaisempia kokemuksia ja kuvittelua. Siksi sadut ja kertomukset ovat lapsen mielikuvituksen vahvaa kasvualustaa. (Karppinen ym. 2001, 145–146.) Mielikuvitus ei ole synnynnäinen ominaisuus, vaan sitä voidaan kasvattaa ja kehittää. Pienen lapsen mielikuvitus ilmenee parhaiten leikissä. Lapsi, joka ei leiki, kykenee harvoin rikkaaseen kuvalliseen ilmaisuun. Leikki on tärkeää, koska niiden avulla lapsi etsii itseään ja suhdetta ympäristöön. (Hakkola, Laitinen & Ovaska-Airasmaa 1991, 12–13.)

Kuvien katselemisen on katsottu köyhdyttävän mielikuvitusta ja edistävän niin sanottua uuslukutaidottomuutta. Tällaiset pelot kohdistuvat erityisesti sarjakuviin ja elokuvaan. (Hietala 1996, 9, 21.) On esitetty, että kirjaa lukiessamme joudumme luomaan kuvat itse. Sarjakuvissa ja tv-ohjelmissa kuvat tuodaan meille valmiina ja näin ne köyhdyttävät mielikuvitusta. Tajuntamme on kuitenkin todellinen kuvapankki, johon tallentuu jatkuvasti kuvia todellisuudesta ja visuaalisista viestimistä. Niinpä kirjaa lukiessamme kuvalliset vastineet saadaan tästä kuvapankista luultavasti suhteellisen automaattisesti, ilman varsinaista luomista. Usein kuvat ovat juuri elokuvista ja viestimistä peräisin. (Hietala 1996, 21.) Kuvat eivät siis köyhdytä mielikuvitusta, vaan rikastuttavat sitä. Sen sijaan kielellinen ilmaisu, niin lapsilla kuin aikuisillakin, voi köyhtyä, jos korvaamme lukemisen pelkästään elokuvilla ja televisiolla. Kuvat ovat mielikuvituksen kehityksen kannalta tärkeitä.

10 KUVALLISEN ILMAISUN KEHITYS

10.1 Kuva lapsen opettajana

Lapsella maailmankuva on vasta muodostumassa ja pienen lapsen ympäröivästä maailmasta moni asia jää vaille ymmärrystä. Kun lapsi tarkastelee kuvaa, hän katselee sitä oman käsitteistönsä ja tietämien asioidensa pohjalta. (Hatva 1993, 133). Eri-ikäiset lapset pystyvät tulkitsemaan kuvaa oman kehitystasonsa mukaisesti. Lapset ovat aktiivisia oppijoita ottaessaan jatkuvasti vaikutteita ympäröivästä maailmasta, minkä tähden vuodenkin ikäerolla on suuri merkitys lapsen tietämyksessä ja ymmärryksessä. Nuoremmilta lapsilta saattaa puuttua kokemusta tai tietoa, joka vaikuttaa lapsen tapaan ymmärtää ja arvostaa kuvaa. (Hatva 1993, 115.) Pienemmillä lapsilla kuvien ajatuksia ohjaava vaikutus on suurempi kuin vanhemmilla lapsilla. Kuvaa katsoessaan lapsi on vuorovaikutustilanteessa, ottaen vastaan kuvan tarjoamia informatiivisia ja tunnesisältöisiä viestejä. (Hatva 1993, 129; Vuorinen 1993, 159.) Kuvaa tarkastellessaan lapsi oppii muun muassa havaintojen kautta. Kun lapsella uusi tieto sulautuu vanhaan, tapahtuu eräänlaista tiedonkäsittelyä, jossa lapsi etsii aktiivisesti tietoa rakentaen niistä merkityksiä. (Hatva 1993, 119.)

Kuvat voivat pitää sisällään paljon, jopa kertoa kokonaisen tarinan. Kun kuvaa oppii tulkitsemaan, siitä voi tulla ilon ja innoituksen lähde sekä arvokas tiedonvälityksen kanava. Kuvan analysoimiseen ja tulkintaan tarvitaan sanoja, jolloin siirrytään kuvallisesta symbolijärjestelmästä sanalliseen. Kuvissa voi olla myös sisältöjä, joille ei löydy sanoja. (Forsman & Piironen 2006, 29–30.) Toimiessaan informaation välineenä, kuva auttaa hahmottamaan kokonaisuuksia ja osoittamaan keskinäisiä riippuvuuksia asioiden välillä. Mielikuvien ja tunnelmien herättäjänä, kuva voi välittää virikkeitä sekä herättää tunteita, mielipiteitä ja kysymyksiä. Vuorisen mukaan kuva helpottaa myös muistamista ja asioiden mieleen palauttamista. Kuvallisen ilmaisun käytön hyödyn opetustilanteissa voi nähdä myös konkreettisessa mielessä, sillä se edistää työrauhaa ja viihtymistä tarjotessaan lapsille toiminnallisia purkautumiskeinoja. (Vuorinen 1993, 150).

Havainnoinnin kohteena ja kiinnostavuutensa tähden, kuva toimii hyvin opetusmielessä. Kuvista havaintojen kautta oppiminen ei tapahdu tietoisesti, ellei lapselle mainosteta

kuvaa opetusaiheisena. Tiedostamattomasti oppiessa lapselle ei kasaannu samankaltaisia paineita, joita opetustilanteissa muuten saattaisi ilmetä. Puuhatehtävämme ovat tarkoitettu opetustilanteisiin, mutta pyrimme tehtäviin, jotka herättävät lapsen kiinnostuksen ja näin ollen innostavat lasta oppimaan. Tavoitteenamme on puuhatehtävien puitteissa edesauttaa lapsen oppimista mahdollisimman kattavasti.

Peltosen (1985, 37) mukaan opeteltavan asian mieleen jäämistä parantavat monipuoliset menetelmät. Kun lapsi itse tekee, näkee, puhuu ja kuulee, asiat sisäistyvät paremmin kuin esimerkiksi pelkän kuulemisen kautta. Oppimistapoihin lukeutuvat audittiivinen, visuaalinen ja kinesteettinen menetelmä. Produktissa olemme keskittyneet visuaalisen oppimisen tukemiseen.

Visuaalisen muistin on arveltu kehittyvän ennen verbaalista muistia. Visuaalinen ajattelu on pienellä lapsella hyvin konkreettista, muuttuen iän myötä abstraktimpaan suuntaan. Sanallisen ilmaisun kehittyessä lapsen kuvamuisti alkaa laajentua verbaaliseen muistiin. (Hatva 1993, 115.) Lapsille suunnatussa opetuksessa kuvat toimivat siis hyvin verbaalista opetusta tukevana elementtinä. Visuaalisen ja verbaalisen tiedon välisten yhteyksien on todettu tukevan muistia, mikä on lähtökohtana produktimme kannalta erinomainen. (Hatva 1993, 128.) Kuvat auttavat myös lasta tunnistamaan oppimaansa. Kuulemalla tai lukemalla opitun tiedon yhdistäminen kuvaan luo mahdollisuudet konstruktii-viseen oppimiseen. (Hatva 1993, 125).

10.2 Lapsen ymmärryksen kehitys

Lapsi oppii puhumaan kahden vuoden iässä, ryhtyessään matkimaan ympärillään kuulemaansa. Lapsen puheesta tulee yksityiskohtaisempaa, minkä johdosta lapsi pystyy paremmin ilmaisemaan itseään. Puhumaan oppimisen myötä lapsen ajattelu ja yksilöllisyys kehittyy. Kun lapsi saa tunteilleen ja ajatuksilleen sanat, kyky luoda mielikuvia omasta itsestä paranee. (Thomson 1994, 30; Dunderfelt 1997, 72) Lapsi alkaa muun muassa kutsua itseään oman nimensä sijaan sanalla "minä". Itsetietoisuuden kasvaessa, lapselle tulee tarve ilmaista ajatuksiaan ja tunteitaan sanoin, mikä edesauttaa lapsen kielellistä kehitystä. Kolmen vuoden iässä tapahtuva minuuden ymmärtäminen edesauttaa lasta kokemaan ja hahmottamaan ympäröivää maailmaa. (Thomson 1994, 31) Ulkoiset

tapahtumat säilyvät lapsen sisäisissä mielikuvissa pidempiä aikoja, mikä taas vaikuttaa ratkaisevassa mielessä lapsen muistiin ja oppimiseen. Itsenäinen ajattelu alkaa kehittyä, kun lapsi alkaa järjestellä oppimaansa kokonaisuuksiksi. (Dunderfelt 1997, 72, 74–76.) Jotta puuhatehtävät ajaisivat opetuksen tueksi tarkoitettua tehtäväänsä, on huomioitava, minkä ikäisenä lapsi pystyy opetusaiheita vastaanottamaan. Alle 2-vuotias tuskin pystyisi ymmärtämään opetuksen sisältöä ydinkohtineen, sillä tällöin lapsi ei vielä ole kehittynyt verbaalisesti. Puuhatehtävämme ovatkin suunnattu pääosin 3-vuotiaasta ylöspäin.

Pieni lapsi elää luulossa, että maailma on tehty häntä varten. 2-vuotias lapsi toimii vielä mielihyväteriaatan mukaan, jolloin omat halut tulee olla tyydytettyjä. 3–6 -vuotiaan kehitysvaiheessa lapsi oppii tulemaan toimeen vallitsevien sääntöjen ja normien rajoissa. Lapsi on tietoisempi ympäristöstään, ymmärtäen olevansa yksi muista. Sosiaalisen identiteetin muodostuminen vaikuttaa keskeisesti yhteisön normien ja sääntöjen omaksumiseen. Lapsi kiinnostuu hiljalleen yhteisleikeistä muiden lasten kanssa ja noin 5-vuotiaana syntyy kiinnostus leikkeihin, joissa on selkeät säännöt. Leikki tapahtuu kuitenkin hyvin spontaanisesti ja ilolla. (Dunderfelt 1997, 80, 83–84.) Leikki-ikässä lapsi kykenee huomioimaan jonkin verran muita ja hänellä alkaa olla toverisuhteita. Puheen lisääntymisen kautta lapsi osaa ilmaista yhä pidempiä ja monimutkaisempia ajatuskokonaisuuksia, mikä myös edesauttaa lasta vuorovaikutussuhteiden muodostamisessa. (Dunderfelt 1997, 78; Pihlaja & Viitala 2004, 23.)

10.3 Lapsen kuvallisen ilmaisun kehitys 0–3 -vuotiaana.

Lapsen käden ja silmän yhteistyötaitojen kehittymiseen vaikuttavat lapsen päivittäin saamat virikkeet ja kannustus, fyysinen kehitys sekä lapsen oma innostus. Kehitys näkyy lapsen ongelmanratkaisutaidoissa ja oppimisessa, jolloin palapelin valmiiksi saaminen ja kuvioiden, jopa kirjainten, piirtäminen alkavat luonnistua. (Woolfson 2001, 68.) Oppiminen syntyy lapsella jopa ketjureaktion omaisesti, kun aiemmin opittu taito avaa portit uusille oivalluksille. Samanaikainen fyysinen kehitys, kuten motoriset taidot, mahdollistavat lapsen kykenemään entistä monipuolisempiin suorituksiin. Motivaation uuden oppimiselle on huipussaan.

Piirtäminen ei aluksi eroa lapsen muusta toiminnasta, mutta pian lapselle selviää, että kynä jättää jäljen. Kokeilujen ja tutkimisen kautta lapsi oivaltaa, että kynä seuraa hänen oman kätensä jälkeä. Ensinnäkin lapsi on piirtämisessä mukana koko vartalollaan, sitten käsi-varrellaan, kunnes ranteen ja sormien toiminta eriytyy. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 50.) Tästä oivaltamisesta syntyneen riemun seurauksena kynää on vaikea pitää paperilla. Se saattaa löytää tiensä seiniin, lattiaan tai pöytään. Lapselle on mielenkiintoista selvittää, millaisen jäljen se jättää.

Lapsen ensimmäiset kuvat, riimustelut saattavat aikuisen silmissä näyttää turhanaikaisilta töherryksiltä. Riimusteluilla tarkoitetaan lapsen piirtämiä kuvia, jotka esittävät jo jotain, mutta ovat kuitenkin tahattomasti tehtyjä. Niillä on kuitenkin tärkeä merkitys lapsen kuvallisen ilmaisun kehittymiselle. Riimustelun kautta lapsi opettelee leikkien kuvallisen ilmaisun perusteita, välineiden sekä materiaalin käyttöä ja ilmaisun keinojen alkeita. Vähitellen lapsen riimustelut alkavat saada uutta luonnetta ja muuttuvat enemmän esittäviksi. Siirtymävaihe riimustelusta esittävään piirroksen voi olla pitkä. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 50; Hakkola ym. 1991, 24.)

Alle 3-vuotiaan lapsen piirtäessä yksi kehityksen merkki ikävaiheessa on, kun lapsi irrottaa kynänsä paperista enenevässä määrin. Tällöin lapsi piirtää useammin lyhyitä viivoja ja pieniä kuvioita. Lapsen piirtäminen ei ole vielä suunnitelmallista, sillä kuva esittää sitä, miltä se siinä hetkessä lapsen silmissä muistuttaa eniten. Suunnitelmallista piirtämistä alkaa syntyä noin kolmen vuoden iässä, jolloin lapsi pystyy etukäteen kertomaan, mitä aikoo piirtää. Piirustukset syntyvät alue kerrallaan, eikä lapsi tällöin kiinnitä vielä huomiota kokonaiskuvaan. 3-vuotias lapsi osaa piirtää isoja ja pieniä ympyröitä, kulmikkaita muotoja, ristejä, viivoja ja pilkkuja. Kun lapsi havaitsee piirroksensa näyttävän esimerkiksi kasvoilta, alkaa lapsi piirtää kasvoja tietoisesti. (Einon 1999, 83.) Puuhatehtäväkokonaisuudessamme olemme pyrkineet ottamaan huomioon lasten ikätasot, joten produktimme sisältää tehtäviä, joihin myös 3-vuotiaan kyvyt ja taidot riittävät. Näitä ovat muisti- ja palapeli sekä väritystehtävät. Lasten tasot ovat tosin hyvin yksilöllisiä, joten esimerkiksi helpoimmat labyrinthit ja yhdistystehtävät voivat myös soveltua pienelle lapselle.

10.4 Lapsen kuvallisen ilmaisun kehitys 4–6 -vuotiaana.

10.4.1 Puuhatehtäviä ikätason mukaan

3–4 -vuotiaan lapsen taidot kehittyvät kovaa vauhtia. Ikätason kädenhallintaa harjoittaviin tehtäviin lukeutuvat pistetehtävät, joissa ääriviivojen sijaan kuvan muodostavat pienet pisteet. Numeroiden avulla pisteiden yhdistäminen on alle kouluikäisille liian vaikeaa, mutta tasaisin välein piirretyt pisteet ajavat saman tarkoituksen. (Woolfson 2001, 78.) Monissa puuhatehtävissämme lapsi voi harjoitella piirustusvälineiden käyttöä ja ilmaisun perusteita. Puuhatehtävämme sisältävät muun muassa pisteiden yhdistämistä, kuvien täydentämistä ja viivojen seuraamista. Tarkkuutta vaativat tehtävät ovat haastavampia, mutta samalla kannustavat lasta kehittymään niin taidoissaan kuin myös motorisissa kyvyissään ja keskittymisessä.

3-vuotiaana lapsi ymmärtää, että hänen piirustuksensa voivat muistuttaa kasvoja tai ihmistä. Silmät, jalat ja suu saattavat löytyä kuvasta, mutta eivät välttämättä sijaitse oikeilla paikoilla. Piirustukset ovat jo tunnistettavia lapsen ollessa neljän vuoden iässä, kun perusosat ihmisissä ja eläimissä alkavat olla oikeilla paikoillaan. (Einon 1999, 80.) Lapsi on myös tarkka siitä, että kuvaan on piirretty kaikki tarpeellinen näkyviin, kuten kissan kaikki neljä jalkaa. Kun lapsi esimerkiksi tietää, että autossa on neljä rengasta, piirtää hän myös ne kaikki. Myöhemmin lapsi alkaa vasta tutkia, miltä auto näyttää. (Hatva 1993, 125.) Itseilmaisulle tilan antaminen on lapsen kehityksen kannalta erittäin tärkeää. Varsinkin kun lapsi pystyy 3–4-vuoden iässä tuottamaan selkeästi esittäviä ja ymmärrettäviä piirustuksia. Tehtävä, jossa lapsen tulee piirtää enkeli, joka ilmestyi Marialle, antaa lapselle tilaa ideoille ja mielikuvitukselle. Kun kuvasta pääsee tekemään omanlaisen, tuntuu se myös samalla enemmän omalta.

Eri-ikäisille lapsille on ominaista erityinen tapa piirtää, mikä määräytyy lähinnä lapsen kasvun ja kehityksen suomin edellytyksin. Tyttöjen ja poikien kiinnostusten välillä on eroja, oli kyseessä sitten lasten lelut ja tv-ohjelmat tai Raamatun kertomukset ja kristilliset siirtymäriitit. Produktiota tehdessämme kiinnitimme huomiota niin tyttöjen kuin poikien kiinnostuksen kohteisiin, joita viljelimme puuhatehtäviin tyttöjen ja poikien kiinnostuksen takaamiseksi.

Neljästä kuuteen ikävuoteen, lasta miellyttävät erityisesti värilliset kuvat. Kasvaessa lasta alkavat kiehtomaan entistä monimutkaisemmat kuvat (Hatva 1993, 123.) Motoristen taitojen kehittyessä yli 4-vuotiaalla piirustukset muuttuvat taidokkaammiksi ja yksityiskohdat piirroksissa lisääntyvät. 5–6-vuotiailla piirustukset ovat entistä enemmän työstettyjä. (Einon 1999, 80.) Lapset hyötyvät tutkivasta oppimisesta eli luovista ongelmanratkaisutehtävistä, jolloin oppilas ratkaisee kuvalliset tehtävät ajattelemalla itse. Sokkelotehtävät, joissa on noin sentin paksuiset sokkelot, sopivat hyvin 5-vuotiaalle. Viiden vuoden iässä lapsi pystyy jo vastaamaan tarkkuutta ja keskittymistä vaativiin tehtäviin. Sokkelotehtävien äärellä lapsi joutuu keskittymään tiiviisti käden ja silmän taitojen hallintaan. (Forsman & Piironen 2006, 141; Woolfson 2001, 82.) Lapselle mielekkyyttä vaativampiin tehtäviin tuovat yksityiskohtien lisääntyminen ja uudenlaiset haasteet. Otimme lapsen ikätason huomioon sokkelotehtävissä, joista pyrimme tekemään lapsille mahdollisimman mielekkäitä, esimerkiksi vaikeustasoja alentamalla ja sokkeloita koristelemalla pienin kuvallisin yksityiskohdin.

10.4.2 Sommittelu ja kädenhallinta

Värikkäät, kookkaat ja poikkeavat kuviot kiinnittävät helposti lapsen huomion. Kuvan tutkiminen yksityiskohdasta toiseen voikin hankaloittaa kuvan kokonaisuuden ymmärtämistä. Pelkistetty esitystapa on lapselle tästä johtuen helpompi. Alle 5-vuotias kiinnittää ensimmäisenä huomionsa kuvan keskikohtaan, josta jatkaa katselemista alaspäin. Yli 5-vuotiaat katsovat kuvaa jo hiukan järjestelmällisemmin ylhäältä alas. Kuvan systemaattinen katselu alkaa lopulta noin kuuden vuoden iässä. Sommittelu on tärkeä tekijä lapsen tiedon omaksumisessa, riippuen lapsen iästä, taidoista ja lukemisstrategiasta. (Hatva 1993, 120–122.) Sommittelun tärkeyttä lapsen tarkastellessa puuhatehtäviä ei tule kuitenkaan välttämättä helposti ajatelleeksi. Haastetta lisää tosiasia, että lasten silmin on myös vaikea nähdä. Tehtävissämme pyrimmekin selkeisiin puuhatehtäviin, jossa tärkeimmät elementit ovat piirretty mahdollisimman suuriksi ja keskelle paperia. Opinäytetyösuunnitelmassamme kuvailimme, miten lähtisimme kokeilemaan rajoja puuhatehtäviä piirtäessämme. Käytännössä rajojen kokeileminen ei ollutkaan kannattavaa, sillä lapsille helpompia puuhatehtäviä ovat entuudestaan tutut, yksinkertaiset ja selkeät tehtävät.

Ymmärryskyvyn ja kädenhallinnan parantumisen myötä 4-vuotias lapsi pystyy opettelemaan kirjoittamaan nimeään mallista. Kynän hallitumpi käyttö näkyy lisäksi lapsen huolellisuudessa värittämisessä, ja piirustuksissa yksityiskohtien lisääntymisenä. Paperin leikkaaminenkin onnistuu, kun lapsi keskittyy ja leikkaa tarpeeksi hitaasti. 5-vuotiaana lapsi osaa kirjoittaa nimensä itse, sekä erilaisia kirjaimia, vaikka ei välttämättä osaa vielä lukea. (Woolfson 2001, 72.) Harva 5-vuotias osaa kirjoittaa, mikä johtuu käytännössä siitä, että 5-vuotias lapsi ei ole vielä edes esikoulussa. Kirjoittamistaito vaatii lisäksi hyvää käden hallintaa, käden ja silmien yhteistyötä sekä lihas- ja neurologisia valmiuksia sekä havainnointikykyä. (Woolfson 2001, 82.) Alle kouluikäisille suunnatut puuhatehtävämme eivät sisällä kirjoittamista tai lukemista vaativia tehtäviä. Tehtävänannot ovat kuitenkin puuhatehtävien tekemisen kannalta välttämättömät ja oletamme aikuisen lukevan ne lapsille.

11 PRODUKTIN KUVAUS

11.1 Kristilliset siirtymäriitit

Kristilliset siirtymäriittien tehtävät perustuvat kertomuksiin, joissa käydään lävitse keskeiset asiat kristillisistä siirtymisriiteistä. Aikuinen lukee teemaan liittyvän kertomuksen, jonka jälkeen lapset voivat aloittaa tehtävien tekemisen aikuisen opastuksella. Tärkeää on, että aikuinen on läsnä koko opetustuokion ajan. Tehtävissä kerrataan kertomuksissa esiin tulleita asioita ja opetellaan sanastoja ja merkityksiä. Tehtävien jälkeen aikuinen ja lapsi voivat keskustella esimerkkikysymysten avulla, jotka on lueteltu tarkemmin puuhatehtäväoppaassa (liite 2).

11.1.1 Kaste

Kasteosiossa on neljä tehtävää. Ensimmäisessä tehtävässä käydään lävitse kastetta ja sen merkitystä. Lapsen tulee yhdistää pisteet niin, että kuvasta tulee esiin vauva, jonka pappi kastaa. Tehtävässä lapsi harjaannuttaa pään ja käden yhteistyönä tapahtuvaa hienomotoriikkaa ja kynän hallintaa. Samalla opitaan kasteen merkitys.

Seuraavassa tehtävässä käydään lävitse kastepöydällä olevia esineitä. Tässä harjoitellaan havainnoimista. Osa eroavaisuuksista on selvästi havaittavissa, toiset taas vaativat tarkempaa tarkastelua. Lapsi voi tehtävän lopuksi kertoa aikuiselle, mitä esineet ovat, niin hyvin kun hän osaa. Aikuinen voi tarvittaessa täydentää ja kertoa merkityksistä.

Kolmannessa tehtävässä opitaan tunnistamaan kolme perusasiaa kristityn arjesta: pappi, kirkko ja Raamattu. Vaikka ne ovat osa arkea, olisi hyvä, jos lapsi oppisi erottamaan ne arjesta niiden pyhyiden tähden. Raamattu on pyhä kirja, pappi suorittaa pyhiä toimituksia, sakramenteja, ja kirkko on Herran huone.

Viimeinen tehtävä toimii myös keskustelua virittävänä kuvana. Se on kastekuva, jossa kertomuksen hahmot esiintyvät. Aikuinen voi antaa värityskuvan kotiin vietäväksi, jolloin lapsi voi kotoaan etsiä oman kastekuvansa, mikäli sellainen on. Kasteteeman tehtä-

vät saattavat olla haastavia ja kysymyksiin vastaaminen voi olla vaikeaa. Tämä antaakin aikuiselle oivallisen mahdollisuuden opettaa, koska lapsella on motivaatio tietää kysymyksiin vastaukset.

11.1.2 Konfirmaatio

Konfirmaatio osiossa on yhteensä neljä tehtävää. Ensimmäisessä tehtävässä lasketaan polkupyöriä ja tutustutaan laskemiseen ja numeroihin. Lahjat eivät ole rippikoulun tärkein asia, mutta kuuluvat osaksi juhlaa. Siksi lapselle on hyvä tehtävän avulla selvittää, miten konfirmaatio eroaa esimerkiksi syntymäpäivistä, jolloin saadaan lahjoja.

Toisessa tehtävässä kootaan palapeli. Kokoamisen jälkeen aikuinen voi kertoa kuvien merkityksistä, jotka on kerrottu tarkemmin puuhatehtäväoppaassa (liite 2). Palapelin avulla saadaan yleiskatsaus rippikoulusta ja siitä, mitä siellä tehdään. Kootessaan palapeliä lapsi joutuu keskittymään tarkoin kuviin, jolloin mielenkiinto niiden merkityksestä herää.

Kolmannessa tehtävässä selvitetään ehtoollisen merkitystä, mitä siellä jaetaan ja mikä niiden merkitys on. Viivoja seuraamalla lapsi saa selville, mitkä kaksi esinettä kuuluu alttarille. Viivojen seuraaminen vaatii lapselta tarkkaavaisuutta ja kärsivällisyyttä. Neljäs tehtävä jatkaa edellistä tehtävää niin, ettei lapsen enää tarvitse seurata viivoja, vaan voi nyt itse yhdistää parit keskenään. Tehtävässä kerrataan vielä ehtoollisen yhteydessä esiintyviä asioita ja nimiä.

11.1.3 Häät

Hääosiossa on yhteensä neljä tehtävää. Ensimmäisessä tehtävässä harjoitellaan tunnistamista. Lapsen tulee löytää pari sulhasen kravatile. Varsinkin pienille lapsille tämä tehtävä voi olla vaikea ja vaatii aikuisen apua. Tämä tehtävä on suunnattu ensisijaisesti pojille. Seuraava tehtävä taas soveltuu paremmin tytöille. Siinä on kuva morsiamesta, jolta puuttuu muun muassa kukkakimppu ja huntu. Lapsi voi täydentää kuvaa annettujen ohjeiden mukaan. Lapsen omalle luovuudelle on annettu tilaa. Tavoitteena on vapaa itsen-

sä ilmaiseminen, mikä tuottaa iloa. Luovuuttaan lapsi voi käyttää huolelta, kimppuja ja kaulakorujahan on monenlaisia. Tiukka ohjeisiin ja määräyksiin sitominen voi tuhota lapsen luovuuden. (Karppinen ym. 2001,15-16.) Tehtävien tavoitteena on myös opettaa lapselle, keitä ovat sulhanen ja morsian.

Kolmas tehtävä on väritystehtävä ja siitä on kaksi eri versiota, pienemmille ja isommille lapsille. Pienemmät lapset värittävät kuvan kahdella värillä ja isommat lapset neljällä värillä. Värejä symboloi eri geometriset muodot, ympyrä, kolmio, neliö ja x-kirjan. Lapsi opettelee erottamaan nämä toisistaan ja hänen tarkkaavaisuutensa harjaantuu. Samalla lapsi voi harjoitella värin pysymistä viivojen sisällä.

Neljäs tehtävä on labyrintti, jossa lapsen tulee auttaa morsianta löytämään tiensä kirkolle. Labyrintti on kuvattu pieneksi kyläksi taloineen ja kauppoineen. Morsiamen seikkailuista voidaan tehdä myös kertomus. Kaikissa edellä mainituissa tehtävissä opetellaan hääsanastoa. Puuhatehtävöoppaassa (liite 2) käydään kysymysten avulla lävitse sitä, miksi ihmiset menevät naimisiin.

11.1.4 Hautajaiset

Kuolema voi olla monelle lapselle uusi ja hieman pelottavakin aihe, siksi aikuisen on hyvä varata tarpeeksi aikaa kysymysten käsittelyyn. Tässä osiossa tehtäviä on kolme ja niiden ensisijaisena tarkoituksena on tehdä kuolemasta ja siihen liittyvistä asioista vähemmän pelottavia. Aivan kuten edellisissäkin tehtävissä, näissä opetellaan teemaan liittyvää sanastoa. Opeteltavia sanoja ovat arkku, urna ja hautakivi.

Ensimmäisen tehtävän kuvassa on hylly. Jokaisella hyllyn tasolla tulisi olla neljä urnaa. Näin ei kuitenkaan ole, joten lapsi voi korjata asian täydentämällä kuvaa. Uurnien lukumäärä voidaan aikuisen kanssa lopuksi laskea. Jos lapsi osaa itse laskea, hän voi sen tehdä. Uurnat on piirretty pelkistetysti, jotta niiden muotoa olisi helppo jäljitellä. Pienet kyhmyt urnissa antavat haastetta edistyneemmälle piirtäjälle.

Toisessa tehtävässä lapsi yhdistää pisteet ja värittää arkun. Arkun päälle ja alle on asetettu kukkia, kuten hautajaisissa on tapana. Arkku ei heti hahmotu piirroksesta, mutta

pisteiden yhdistämisen jälkeen se on helpommin havaittavissa. Tämä lisää motivaatiota selvittää, mikä paljastunut esine todella on ja mikä on sen merkitys. Salaisuus on aina kiehtovaa paljastaa.

Viimeisessä tehtävässä lapsi etsii kaksi samanlaista hautakiveä. Lapsi näkee hautakiviä usein vain muistotilaisuuksien yhteydessä hautausmaalla, joten hautakivet yhdistetään helposti surulliseen asiaan, esimerkiksi kuolemaan. Tässä tehtävässä on haluttu lähestyä asiaa hieman positiivisemmin, tutkien hautakivien erilaisuutta ja kauneutta. Kristitylle kuolema ei ole lopullinen ero läheisestä. Tehtävä vaatii kuvan tarkkaa tutkimista ja erotelukykyä. Pienimmille lapsille aikuisen apu voi olla tarpeen.

11.2 Kristilliset juhlat

11.2.1 Joulukuukauden

Joulun puuhatehtäviä on yhteensä neljä. Sarja alkaa kuvalla, jossa Maria seisoo hämmästyneenä katsoen eteensä. Lapsen tehtävänä on piirtää enkeli, jota Maria katsoo. Tehtävä rohkaisee itseilmaisua, antaen lapselle hyvät edellytykset ideoimiseen ja mielikuvituksen käyttöön.

Toinen joulukuuhin liittyvä puuhatehtävä on labyrintti, jossa itämaantietäjät ja paimenet yrittävät löytää tiensä seimen luokse. Labyrintti auttaa lasta hahmottamaan, mitä jouluna tapahtui ja keitä seimelle saapui. Henkilöt on piirretty karikatyyrisesti ja mahdollisimman yksinkertaisesti, mikä tekee kuvista selkeitä ja helposti ymmärrettäviä. Henkilöt on myös piirretty hymyileviksi, mikä auttaa lasta kokemaan tehtävät helpommin lähestyttäviksi.

Kolmas joulukuuhin liittyvä tehtävä on muistipeli, jossa on kahdeksan erilaista paria. Pareja vähentämällä saa vaikeusastetta muutettua helpommaksi. Muistipeli soveltuu siis kaiken ikäisille. Kuvissa esiintyy muun muassa yleiskuva tallista ja paimenista kedolla, sekä lähikuvia esimerkiksi itämaantietäjien lahjoista ja Jeesus-vauvasta.

Neljännessä jouluaiheisessa tehtävässä paimen, Maria, Joosef ja lehmä tarvitsevat täydennystä kasvoihinsa. Lasten tehtävänä on piirtää täydennettävät kasvonosat ja lopuksi värittää kuva. Kasvojen piirtäminen vaatii lapselta enemmän motorisia taitoja, joten tehtävä on suunnattu yli 5-vuotiaille. Puuhatehtävä esittelee lapselle joulun keskeisiä henkilöitä.

11.2.2 Pääsiäinen

Pääsiäiseen liittyvät tehtävät ovat jaoteltuina kolmeen osaan: Palmusunnuntaihin, pitkäperjantaihin ja pääsiäiseen. Ensimmäisessä tehtävässä lapsen tulee yhdistää viivat ja huomata, minkä eläimen opetuslapset hakivat Jeesukselle. Tehtävässä lapsi oppii oman tekemisen kautta. Viivojenyhdistämis-tehtäviä suositellaan erityisesti 3–4-vuotialle, joille tämä tehtävä soveltuu hyvin. (Woolfson 2001, 78.)

Toinen palmusunnuntain tehtävä auttaa lasta hahmottamaan Jeesuksen ratsastamaa matkaa Jerusalemiin. Maahan on heitetty palmunoksia, joista muodostuva reitti Jerusalemiin tulee löytää. Labyrintti ei ole reitiltään haastava, lisäksi karikatyyriset lehdet tekevät kuvasta lapselle erityisen mieluisan. Voimme kuvitella lapsen innostuvan jopa lehtien värittämisestä.

Pitkäperjantain tehtävässä on kuvio, josta ei heti hahmota, mikä kuvasta muodostuu. Pisteellä merkityt alueet tulee värittää lasten valitsemilla väreillä. Pienimmät lapset saattavat tarvita apua pisteillä merkittyjen alueiden hahmottamisessa. Kuvasta muodostuu risti, joka lasten voi antaa itse löytää. Tämä tehtävä voi toimia hyvin myös orientoivana tehtävänä. Kun lapset ovat löytäneet ristin, voi lapsia lähteä johdattelemaan pitkäperjantain tapahtumien äärelle.

Ensimmäinen pääsiäisaiheinen tehtävä vie lapsen Jeesuksen tyhjälle haudalle. Kuvan etualalla on iloinen enkeli ja kuvaa koristavat myös pienet eläimet, linnut sekä kukat ja kivet. Kuvan on tarkoitus olla mahdollisimman keväinen. Tehtävänä on etsiä viisi eroavaisuutta. Eroavaisuudet ovat melko isoja, joten tehtävän vaikeustaso soveltuu myös alle 5-vuotiaille.

Toiseen pääsiäisaiheiseen tehtävään on piirretty hymyilevä Jeesus, jolla on naulojen jäljet käsissä. Kuvan vasemmalla laidalla on Maria sekä kaksi opetuslasta. Viivoja seuraamalla tulisi selvittää, kuka näki Jeesuksen ensimmäisenä. Lapset voivat kokeilla eri vaihtoehtoja.

11.2.3 Helluntai

Ensimmäisessä tehtävässä on monta parrakasta ja ystävällisen näköistä opetuslasta, joiden yläpuolella näkyy puhekuplat, joissa on eri kieliä. Tehtävänä on yhdistää viivalla kaksi samanlaista kieltä. Tehtävässä tarvitaan taitoa erottaa kuviot toisistaan ja löytää samanlaiset. Puhekuplissa olevat kielet ovat muun muassa arabia, kiina ja heprea. Lukutaitoa ei näin ollen tehtävässä tarvitse. Toisessa helluntaiaiheisessä tehtävässä opetuslapset hämmästelevät yläpuolellaan olevia liekkejä. Tehtävässä pisteellä merkityt alueet tulee värittää punaisella, keltaisella tai oranssilla, jolloin liekit tulevat näkyviin.

11.3 Monikulttuurisuus

Hengellinen elämä verkossa -hanke koki tarvetta monikulttuurisuuteen liittyviin tehtäviin uskontokasvatuksessa. Lähdimme tarkastelemaan aihetta maailman suurimmista uskonnoista käsin: Kristinusko, islam ja hindulaisuus. Monikulttuurisuuteen liittyen lapset huomaavat helposti ulkoiset eroavaisuudet, jotka saattavat mietityttää tai kenties jopa pelottaa. Pyrimme lähestymään aihetta suomalaisen lapsen silmin: Miksi joillakin on erilaisia vaatteita? Mitä eri uskonnoissa tehdään? Voivatko eri uskonnoista tulevat olla ystäviä minulle?

Koska monikulttuurisuuteen saattaa sisältyä lapsille pelkoja, lähdimme tehtävien tekemisessä liikkeelle hymyilevistä lasten kasvoista. Tavoitteenamme oli häivyttää lasten pelkoja ja lisätä tietämystä eri kulttuureista. Kuvat voivat auttaa lasta rakentamaan ja laajentamaan käsitystä ympäröivästä todellisuudesta (Hatva 1993, 133.) Opetusmateriaalin puuttuminen vaikeutti tehtävien tekemistä, tosin nyt tehtävän tekemiseen oli vapaat kädet. Puuhatehtävät monikulttuurisuus teemassa ovat kaikki pyritty tekemään erilaisiksi.

Ensimmäinen monikulttuurisuus tehtävä on kolmen paperinuken sarja, joista yksi edustaa länsimaalaista tyttöä, toinen muslimityttöä ja kolmas on hindupoika. Pintapuolisesti tehtävän kautta lapsi voi oppia, minkälaisia vaatteita eri uskonnon edustajat voivat käyttää. Paperinuket kuvastavat lasten yhdenvertaisuutta ja tarkoituksena on auttaa lapsia ymmärtämään, miten erilaisten vaatteiden ja huntujen alla voi olla samanlainen tyttö tai poika kuin mitä itse on.

Kantavana teemana monikulttuurisuudessa on ystävyys, joka näkyy vahvasti monikulttuurisuuskokonaisuuden toisessa tehtävässä. ”Etsi viisi eroavaisuutta” -tehtävässä on neljä erimaalaista lasta, jotka hymyilevät seisten samalla tyytyväisesti toisiaan halaten. Kuvassa eri kulttuureista tulevat lapset viihtyvät yhdessä. Myös tehtävä, jossa lapset kantavat sylissään paketteja, perustuu ajatukselle: ”Ystävydessä kumpikin antaa ja saa.” Kuvan ollessa orientoiva, lasta voi pyytää kertomaan, mitä kuvassa tapahtuu. (Hatva 1993, 130.) Lapset voivat tehtävän avulla miettiä, mitä he voivat antaa ystävänsä ja piirtää lopuksi lahjat pakettien sisälle.

Neljäs monikulttuurisuustehtävä kertoo kuvin eri uskontojen tavoista rukoilla. Puuhatehtävässä on kuva rukoilevasta hindutyöstä, muslimipojasta ja kristitystä tytöstä. Tehtävä on väritustehtävä, mutta samalla myös tehtävä, jonka avulla on mahdollista pohtia kysymyksiä liittyen erilaisiin tapoihin rukoilla ja herättää ajatuksia. Tehtävänantoa lainaten: Mitä lapset mahtavat rukoilla?

Viidennessä monikulttuurisuuden puuhatehtävässä on labyrintti, joka auttaa selvittämään, mitkä ovat muslimitytön ja kristityn pojan seurakunnat. Labyrintin toisessa päässä on moskeija ja kirkko. Tehtävässä tytön reitti johtaa moskeijaan ja pojan kirkkoon. Tehtävä auttaa lapsia hahmottamaan, mitä yhteistä ja mitä eroa kirkolla ja moskeijalla on.

Tehtävät soveltuvat eri-ikäisille. Labyrintti on suunnattu 5-vuotiaista ylöspäin, viiden eroavaisuuden etsiminen sopii myös nuoremmille ja väritustehtävät toimivat kaikenikäisille. Tunnistettavimpia lapsille ovat realististen värikuvien sijaan pelkistetyt kuvat, kuten varjostettu viivapiirros (Hatva 1993, 127). Jokainen puuhatehtävä produktissamme onkin piirretty pelkästään mustalla tussilla, mahdollisimman selkeitä viivoja käyttäen.

11.4 Mediakasvatus

Mediakasvatuksessa on neljä tehtävää, joista viimeinen on kaksiosainen. Ensimmäisessä tehtävässä on kaksi kuvaa, joita lapsi voi tutkia. Kuvassa käsitellään internetin pelisääntöjä ja netin ajankäyttöön liittyviä asioita. Lapsen kanssa käydään aikuisen avustuksella lävitse tehtävänannossa olevat kysymykset. Tavoitteena olisi, että lapsi tekisi oivalluksia tehtävän äärellä.

Seuraavassa tehtävässä opetellaan ikärajoja. Kuvassa on poika, joka katselee mietteläästi neljää ikärajamerkintää. Lapsen tulee tunnistaa se ikäraja, mikä sopii hänelle ja se, mikä hänelle ja hänen vanhemmalleen yhteisesti. Tehtävän tavoitteena on, että lapsi voisi kotonakin tunnistaa näitä ikärajamerkintöjä ja oppia, mitkä kotona olevista videoista sopivat hänen katsottavakseen.

Kolmannessa tehtävässä lapsi harjoittelee tarinankerrontaa. Median perusideana toimii tiedonvaihto, joka käsittää kaikki uutiset, artikkelit ja muut kertomukset. Nämä sisältävät perusrakenteen, jossa on alku, keskikohta ja loppu. Tätä lapsi pääsee tehtävän avulla harjoittelemaan. Hän saa tehdä oman tarinansa ja keksiä myös vuoropuhelun sisältävän sarjakuvan.

Viimeinen tehtävä on kaksiosainen ja siinä selvitetään, mikä on virus ja mitä se aiheuttaa tietokoneelle. Ensiksi on labyrintti, jossa virus etsii tietokonetta, ja seuraavassa kuvassa tietokone on tullut kipeäksi. Tämä auttaa lasta hahmottamaan syy-seuraussuhteita. Lopuksi aikuinen voi käydä tehtäviä lävitse puuhatehtäväoppaan esimerkkikysymysten avulla (liite 2).

12 PROSESSIN PÄÄTÖS

12.1 Palaute

Produktiosta saatu palaute oli varsin ristiriitaista. Testasimme töitämme paitsi lähipiirimme alle kouluikäisten lasten kanssa sen työstämävaiheessa myös pyhäkouluissa ja seurakunnan kerhoissa. Pyhäkoulussa lapset kokivat, ettei mikään tehtävistä ollut erityisen vaikea. Tehtävät koettiin joko haastaviksi tai helpoiksi. Esimerkiksi eroavaisuuksien etsiminen oli vanhimmille lapsille helppoa, mutta toimivat parhaiten 4-vuotiailla. Lapset pitivät erityisesti virheiden etsimisestä ja hoksaamistehtävistä.

Varhaiskasvattajilta itseltään saatu palaute sisälsi enemmän kritiikkiä. Testasimme materiaalia kolmella lastenohjaajalla ja yhdellä lapsityönohjaajalla. Lapsityönohjaaja oli sitä mieltä, ettei lähtisi toteuttamaan materiaalia alle 5-vuotiaiden kanssa. Monikulttuurisuuden osalta materiaali palvelisi eniten esikouluikäisiä ja koulunsa aloittaneita, koska siellä kysymys monikulttuurisuudesta on muutenkin ajankohtaisempi. Monikulttuurisuustehtävät saivat osakseen myös positiivista palautetta, koska tehtävät olivat monipuolisia ja aiheisällöltään keskeiseen tarttuvia. Tehtävät innostavat tutkimaan erilaisuutta ja löytämään sitä kautta samankaltaisuutta. Paperinuket toimivat pitkäjänteisen työskentelyn ja tutkimisen välineinä, ja ne oli mukava viedä kotiinkin leikkivälineiksi.

Lapsityönohjaaja jäi kaipaamaan enemmän 3-vuotiaille suunnattua materiaalia. Tämän ikäiset lapset ovat enemmän uskontokasvatuksen piirissä päiväkodeissa ja perhepiireissä kuin 5–6-vuotiaat, joita valtaosa tehtävistä kohtasi. Hän piti kuitenkin puuhatehtävämateriaalia merkittävänä, koska tällaista työmateriaalia ei seurakunnissa ennestään ole ollut saatavilla.

Hyvää palautetta sai osakseen myös kuolemista käsittelevä osio. Tehtävät, joiden pohjana oli puuhatehtäväkirjoista tuttuja tapoja käsitellä asioita, helpottivat lasten tapaa hahmottaa asiasisältöä. Keskustelun pohjaksi tarkoitettujen kysymysten koettiin tukevan asian käsittelyä. Erityistä kiitosta saimme siitä, että olimme onnistuneet hautajaisosuudessa käsittelemään tunnelmaa, rituaalien merkitystä, virsiperinnettä sekä kirkkovuotta luontevasti ja sujuvasti.

12.2 Tavoitteiden toteutuminen

Projektisuunnittelija Helka Pärssinen kannusti meitä produktin työstämisaikana rohkeasti kokeilemaan erilaisia ideoita. Työn edetessä opimme paljon lapsen kyvystä mieltää ja sisäistää oppimaansa. Saimme myös selkoa siihen, mitkä opetuksen keinot ovat toimivia ja mitkä eivät. Yhteistyön tekeminen työelämätahon kanssa opetti meille vastuun kantamista ja yhteistyön tärkeyttä. Lasten uskonnollisen kasvatuksen ja kuvallisen ilmaisun pedagogiset merkitykset tulivat myös tutuiksi. Saimme ymmärrystä kristillisen opetuksen haasteista ja tärkeydestä. Valmistuttuamme tulemme tarvitsemaan yhteistyötaitoja niin aikuisten kuin lasten kanssa työskentelyyn. Lasten kehitysvaiheiden tiedostaminen ja huomioon ottaminen on lapsiin suuntautuneessa työssä tärkeää.

Kuitenkin, vaikka olemme itse oppineet opinnäytteen työstämisen aikana varsin paljon, on itsekriittisesti todettava, että emme ole onnistuneet täysin tavoitteessamme luoda tehtäviä alle kouluikäisille. Suurin osa tehtävistämme palvelee enemmän 5–6-vuotiaita, kuin esimerkiksi ikähaitarin alkupäässä olevia 3-vuotiaita, joille puuhatehtävistä ei löydy tarpeeksi heidän kehitystään tukevia tehtäviä. 3-vuotiaille lapsille on todella vaikeaa keksiä ja kehittää tehtäviä, ja siinä meillä on vielä opettelemista ja kasvamista. Kuitenkin koemme, että tehtävät palvelevat hyvin Jiipee-nettiä, jonne tehtävät tullaan julkaisemaan, koska sen kohderyhmä on varhaisnuoret. Olemme produktiota tehdessämme joutuneet pohtimaan myös sitä, kenelle työmme suuntaamme. Lähdimme tekemään puuhatehtäviä alle kouluikäisille, mutta työelämätahon kautta tehtävät ovat lähinnä kouluikäisten ulottuvilla. Olemme huomanneet, että kohderyhmiä huomioitaessa olemme joutuneet tasapainottelemaan tehtävien teossa.

12.3 Kehittämisideat

Kun produktimme on ollut vähintään puoli vuotta verkossa varhaiskasvattajien käytössä, voisi siitä kerätä palautetta. Työelämätaholta olemme saaneet palautetta, että produkti tulee tarpeeseen ja sitä tultaisiin Jiipee-netissä käyttämään runsaasti. Työelämätahon kehuihin olemme kuitenkin suhtautuneet varauksella. Vaikka työelämätaho koki tehtävät tarpeellisiksi, emme voi olla varmoja, miten tehtävät kohtaavat lapset. Olisikin hyvä tehdä kyselyä siitä, kuinka hyvin produktin kysyntä vastasi työelämätahon odotuksia.

Toinen mahdollinen kehittämisidea liittyy uuden materiaalin luomiseen. Edellä saadun palautteen perusteella kristillisiin siirtymäriitteihin, juhliin ja monikulttuurisuuteen voisi tehdä tehtäviä, jotka keskittyisivät erityisesti 3–4-vuotiaisiin. Materiaalia tuskin voi koskaan olla liikaa, joten puuhatehtäviä voisi työstää lisää aihealueisiin liittyen. Lisäksi voisi tehdä materiaalia, joissa lapsi tutustutetaan seurakunnan työntekijöihin ja työmuotoihin. Tämä oli yksi varhaisista puuhatehtävämateriaali-ideoista, jonka työelämätaho koki tärkeäksi, mutta ajan puutteen vuoksi se jäi piironginlaatikkoon odottamaan parempia aikoja.

12.4 Lopuksi

Tämän opinnäytetyön lopuksi, kaiken positiivisen ja miksei kriittisenkin palautteen valossa, olemme erittäin ylpeitä produktistamme. Olemme antaneet oman osuutemme kristillisen kasvatuksen kehittämiseen ja varhaiskasvattajien työn tukemiseen. Oppimisen tulisi tapahtua lasten ehdoilla ja heidän taidoillaan. Ihanteellista on, jos lapsi saa kotiin viemiseksi jotain konkreetista, mikä toteutuu puuhatehtävissämme. Puuhatehtävät tuovat innostusta opittavaan asiaan ja motivoi lapsia kiinnostumaan aiheista. Kun oppiminen on mielekästä ja hauskaa, on se myös tehokkaampaa. Tässä, jos missä on puuhan paikka.

LÄHTEET

Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239. Viitattu 3.9.2010.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239>.

Brazelton, T. Berry 1994. Käännekohtia. Lapsen kehitys vauvasta kouluikään. Helsinki: Otava.

Dunderfelt, Tony 1997. Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Porvoo: WSOY – Kirjapainoyksikkö.

Einon, Dorothy 1999. Kehittyvä ja onnellinen lapsi. Portugal: WSOY-yhtymä/Weilin+Göös Oy.

Forsman, Anna-Christina & Piironen, Liisa 2006. Kuvien kirja. Kuvataideopetuksen käsikirja perusopetukseen. Vammala: Tammi.

Hakkarainen, Pentti 2002. 2.painos. Kehittävä esiopetus ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hakkola, Kirsti; Laitinen, Sirkka & Ovaska-Airasmaa, Mirja 1991. Lasten Taidekasvatus. Helsinki: Kirjayhtymä.

Halliday, Sonia & Lushington, Laura 1991. Raamattua lasimaalauksin. Helsinki: Kirjaneliö.

Haltia, Jenni; Montonen, Annemari & Urhonen, Outi 2009. A:sta O:hon ja sen yli. Kristillinen aapinen kotien ja seurakuntien lapsityön käyttöön. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Etelä, Kauniainen. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Hatva, Anja 1993. Kuvittaminen. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Hietala, Veijo 1996. Kuvien todellisuus. Johdatus kuvallisen kulttuurin ymmärtämiseen ja tulkintaan. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.

Jiipee-netti i.a. Vanhemmille. Viitattu 16.11.2010.

http://jiipeenetti.fi/index.php?option=com_content&view=section&id=8&Itemid=53

Kallioniemi, Arto 2010. Lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi uskontokasvatuksessa. Teoksessa Kallionniemi, Arto; Luodeslampi, Juha & Ubani, Martin (toim.) Kokonaisvaltainen kasvatus, lapsi ja uskonto. Helsinki: Lasten Keskus.

- Kangas, Ida & Tulijoki, Outi 2009. Pelastajan pulkassa. Raamatunkertomussarja Lasten Pyhäkoulu -lehdelle. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Etelä, Kauniainen. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Kangasmaa, Tiina; Petäjä, Heljä & Vuorela, Päivi 2008. Lapsen uskonnollinen kehitys. Teoksessa Kangasmaa, Tiina; Petäjä, Heljä & Vuorela, Päivi (toim.) Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus.
- Karppinen, Seija; Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri 2001. Taiteen ja leikin lumous: 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Kokkonen, Jarmo 2008. Uskonnollisuus ja hengellisyys lapsen maailmassa. Teoksessa Kangasmaa, Tiina; Petäjä, Heljä & Vuorela, Päivi (toim.) Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus.
- Lastenkirkko 2010. Mitä on uskontokavatus päivähoitossa? Viitattu 3.9.2010. <http://lastenkirkko.fi/aikuisille/varhaiskasvattajalle/uskontokasvatuspaivahoidossa>.
- Laukka, Maria 1989. Mielikuvia. Suomalaisia lastenkirjankuvittajia. Lasten keskus. Suomen nuorisokirjallisuuden instituutti. Porvoo: WSOY.
- Lehtonen, Miika; Kupiainen, Reijo & Kynäslähti, Heikki (toim.) 2007. Näkökulmia mediakasvatukseen. Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2007. Helsinki: Mediakasvatusseura ry. Viitattu 2.9.2010. <http://en.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-1-4.pdf>.
- Lundahl, Milka 2008. Kumpi on kumpi? Toimintatuokioita päiväkotien suomi toisena kielenä- opetukseen. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Etelä, Kauniainen. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Mediakasvatusseura. 2010. Vanhemmille. Vanhempi turvaa lapsen nettipolun. Viitattu 2.9.2010. <http://www.mediakasvatus.fi/vanhemmille>.
- Peltonen, Matti 1985. Koulutusoppi. Helsinki: Otava.
- Pihjala, Päivi & Viitala, Riitta 2004. Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. Juva: WS Bookwell Oy.
- Piironen-Malmi, Ulla & Strömberg, Seija 2008. Välittämisen pedagogiikka. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Poikien ja tyttöjen keskus 2009a. Poikien ja tyttöjen keskus. Viitattu 16.11.2010.

http://www.ptk.fi/index.php?option=com_content&view=section&id=15&Itemid=151.

Poikien ja tyttöjen keskus 2009b. JiiPee-lehti. Viitattu 16.11.2010.

http://www.ptk.fi/index.php?option=com_content&view=section&id=10&Itemid=148

Puustjärvi, Anita 2010. Uskonto ja lapsen mielenterveys. Teoksessa Kallionniemi, Arto; Luodeslampi, Juha & Ubani, Martin (toim.) Kokonaisvaltainen kasvatus, lapsi ja uskonto. Helsinki: Lasten Keskus.

Ruokonen, Inkeri & Rusanen, Sinikka 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Simojoki, Henrik 2010. ”Jumalan käsi suojelee minua.” Lastenteologian näkökulma varhaiskasvatukseen. Teoksessa Kallionniemi, Arto; Luodeslampi, Juha & Ubani, Martin (toim.) Kokonaisvaltainen kasvatus, lapsi ja uskonto. Helsinki: Lasten Keskus.

Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a. Hengellinen elämä verkossa –hanke. Viitattu 5.9.2010.

<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/5BB4806064D6DF6AC22574E30067C7A0?openDocument&lang=FI>.

Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.a Sakasti. Viitattu 5.9.2010.

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content26433F>.

Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.b Sakasti. Viitattu 5.9.2010.

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content3CC84E>.

Tamm, Maare 2002. Lasten ja nuorten uskonnollinen maailma. Jyväskylä:Gummerus.

Thomson, John B 1994. Natural Childhood. A practical guide to the first seven years.

Iso-Britannia: Gaia Books Limited.

Woolfson, Richard C 2001. Virkku vekara. Helsinki: WSOY.

Vuorinen, Ilpo 1993. Tuhat tapaa opettaa. Naantali: Vammalan Kirjapaino Oy.

LIITE 1: Työsuunnitelmasopimus

SOPIMUS OPINNÄYTETYÖN OSIEN JULKAISEMISESTA HENGELLINEN ELÄMÄ VERKOSSA -HANKKEEN KANSSA

Diak Etelä Kauniaisten yksikön opiskelijat Daniela Saba ja Juho Loukasmäki ovat sopineet Hengellinen elämä verkossa -hankkeen kanssa puuhatehtävien toteuttamisesta uskontokasvatuksen tueksi seuraavasti:

Juho Loukasmäki

KASTE (4 tehtävää), KONFIRMAATIO (4 tehtävää), HÄÄT (4 tehtävää), HAUTA-JAISET (3 tehtävää), MEDIAKASVATUS (5 tehtävää)

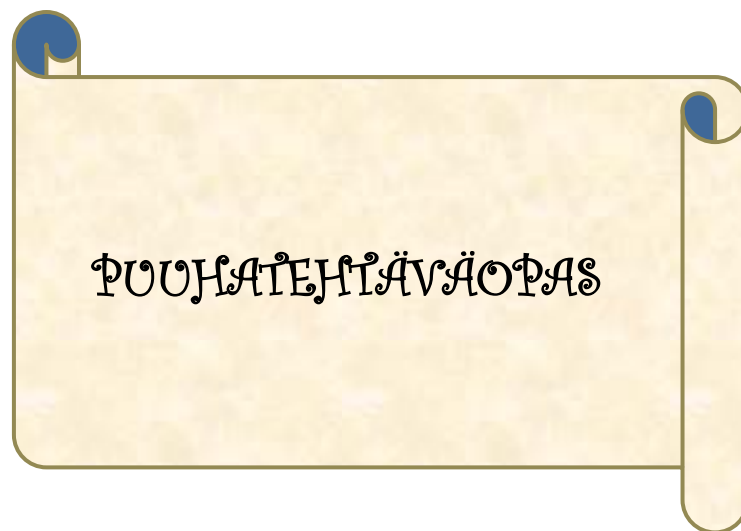
Daniela Saba

JOULU (4 tehtävää), PÄÄSIÄINEN (5 tehtävää), HELLUNTAI (2 tehtävää), MONI-KULTTUURISUUS (5 tehtävää)

Daniela Saba ja Juho Loukasmäki toimittavat valmiin edellä mainitun materiaalin elosyyskuussa 2010 sähköisessä muodossa Hengellinen elämä verkossa –hankkeelle.

Teemat on merkitty isoilla kirjaimilla. Meillä teemoja on 9 ja tehtäviä yhteensä 36. Palkkioksi on sovittu xx€julkaistu kokonaisuus.

Juho Loukasmäki

Daniela Saba

SISÄLTÖ

KURKISTUS PUUHATEHTÄVIEN MAAILMAAN	4
KRISTILLISET SIIRTYMÄRIITIT	5
ALUSTUSKERTOMUS	5
KASTE.....	6
Mitä tehdään.....	6
Keskustelua tehtävistä.....	7
TEHTÄVÄ 1	8
TEHTÄVÄ 2	8
TEHTÄVÄ 3	8
TEHTÄVÄ 4	8
KONFIRMAATIO	9
Mitä tehdään.....	9
Keskustelua tehtävistä.....	11
TEHTÄVÄ 1	12
TEHTÄVÄ 2	12
TEHTÄVÄ 3	12
TEHTÄVÄ 4	12
HÄÄT.....	13
Mitä tehdään.....	13
Keskustelua tehtävistä.....	14
TEHTÄVÄ 1	15
TEHTÄVÄ 2	15
TEHTÄVÄ 3 (Pienemmille)	15
TEHTÄVÄ 3 (Isommille)	15
TEHTÄVÄ 4	16
HAUTAJAISET	17
Mitä tehdään.....	17
Keskustelua tehtävistä.....	18
TEHTÄVÄ 1	19
TEHTÄVÄ 2	19
TEHTÄVÄ 3	19
KRISTILLISET JUHLAT	20
JOULU	20
Mitä tehdään.....	20
Keskustelua tehtävistä.....	21
TEHTÄVÄ 1	22
TEHTÄVÄ 2	23
TEHTÄVÄ 3	23
TEHTÄVÄ 4	24
PÄÄSIÄINEN.....	25
Mitä tehdään.....	25
Keskustelua tehtävistä.....	26

TEHTÄVÄ 1	27
TEHTÄVÄ 2	27
TEHTÄVÄ 3	27
TEHTÄVÄ 4	28
TEHTÄVÄ 5	28
HELLUNTAI	29
Mitä tehdään.....	29
Keskustelua tehtävistä.....	29
TEHTÄVÄ 1	30
TEHTÄVÄ 2	30
MONIKULTTUURISUUS	31
Mitä tehdään.....	31
Keskustelua tehtävistä.....	32
TEHTÄVÄ 1 (Länsimaalainen)	33
TEHTÄVÄ 2	34
TEHTÄVÄ 5	34
TEHTÄVÄ 3	35
TEHTÄVÄ 4	35
MEDIAKASVATUS	36
Mitä tehdään.....	36
Keskustelua tehtävistä.....	37
TEHTÄVÄ 1	38
TEHTÄVÄ2	38
TEHTÄVÄ 3	38
TEHTÄVÄ4 (Osa 1)	39
TEHTÄVÄ4 (Osa 2)	39
KIRJALLISUUTTA.....	40

KURKISTUS PUUHATEHTÄVIEN MAAILMAAN

Käsissäsi on puuhatehtäväopas varhaiskasvattajien käyttöön. Opas on tarkoitettu tukemaan varhaiskasvattajien antamaa uskontokasvatusta. Puuhatehtäväopas on alkuaan Daniela Saban ja Juho Loukasmäen opinnäytetyön produkti, jonka tarkoituksena oli tuottaa lapsille puuhamateriaalia uskontokasvatuksen tueksi. Produkti on Saban ja Loukasmäen Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi ja kirkon nuorisotyönohjaaja (AMK) -opintojen päättötyö.

Puuhatehtäväopas sisältää neljä pääkokonaisuutta: kristilliset siirtymäriitit, kristilliset juhlat, monikulttuurisuus ja mediakasvatus. Kristilliset siirtymäriitit ja juhlat jakaantuvat pienempiin kategorioihin. Lapsi voi tehdä puuhatehtäviä yksin tai pienissä ryhmissä. Tärkeää olisi, että aikuinen opettaa lapsia aiheesta ennen tehtävien tekoa. Tehtävien tarkoituksena on tukea lasta opetetun asian sisäistämisessä ja toimia keskustelun aloittajana ja innoittajana. Aikuinen voi jatkaa opetustaan annettujen esimerkkikysymysten avulla ja halutessaan keksiä omia kysymyksiä.

Toivoimme, että puuhatehtäväopas antaisi eväitä uskontokasvatuksen opetukseen. Toivomme myös, että opas voisi motivoida niin lapsia kuin aikuisia oppimiseen uudella ja hausalla tavalla.

KRISTILLISET SIIRTYMÄRIITIT

Tehtävät perustuvat kertomuksiin, jotka aikuinen lukee opetusosuuden alussa. Kertomuksissa opetetaan keskeiset asiat kristillisistä siirtymäriiteistä. Kun aikuinen on lue-
nut kertomuksen, lapset voivat aloittaa tehtävien teon aikuisen opastuksella. Tärkeää on,
että aikuinen on läsnä koko opetustuokion ajan. Tehtävissä kerrataan kertomuksissa
esiin tulleita asioita ja opetellaan sanastoja ja merkityksiä. Tehtävien jälkeen aikuinen ja
lapsi voivat keskustella esimerkkikysymysten avulla.

ALUSTUSKERTOMUS

*Nyt seuraamme hetken Huhtalan perheen elämää. Tähän perheeseen kuuluu isä Arttu,
äiti Leena, isovelji Teemu, pikkuveli Tuomo, vauva Laura, Vieno-mummi ja Olavi-vaari.
Keitä sinun perheeseesi kuuluu?*

*Huhtaloiden perhe on vauhdikas ja he viettävät paljon aikaa yhdessä. Tuomo erityi-
sesti tykkää käydä isänsä kanssa kalassa kesäisin. Tuomo on kovin innoissaan myös
uudesta pikkusiskostaan, joka syntyi vastikään. Tuomo on kuullut, että vauvalle aio-
taan antaa nimeksi Laura. Laura on kyllä ollut vauvan nimenä jo siitä lähtien, kun
hän oli äidin masussa, tuumii Tuomo. Vauva aiotaan kastaa piakkoin. "Mikä se sellai-
nen kaste on?", ihmettelee Tuomo. Tätä täytyykin kysyä isältä, Tuomo päättää.*

*Kesälomalla Tuomo viettää myös paljon aikaa mummin ja vaarin luona. Mummillla on
puutarhassa oma mansikkamaa, missä kasvaa todella makoisia mansikoita. Niitä
Tuomo käy aina kesällä napsimassa. Vaarilla taas on Tuomon mielestä parhaat ker-
tomukset. Vaari kertoo mielellään Tuomolle lapsuusmuistojaan. Silloin olivat asiat
kuulemma niin eri tavalla kuin nyt.*

KASTE

Laura-vauvan kaste järjestetään Tuomon kotona. Sinne on kutsuttu paljon sukulaisia. Paikalla on myös pappi. Pappi puhuu jotain isän ja äidin sekä Lauran kummien kanssa. Tuomo muistaa, että hänelläkin on kummi, Maija. Hän muistaa joskus käyneensä Maijan kanssa kirkossa. Hän sai viime jouluna Maijalta lahjaksi lastenraamatunkin. Se on ollut tosi jännittävä, Tuomo muistelee.

Tuomokin kastettiin pienenä. Hän ei siitä tosin paljon muista. Isä on kertonut Tuomolle, että kasteessa lapsi otetaan Jumalan perheeseen. He ovat isän kanssa lukeneen lasten raamatusta, kuinka Jeesus sanoo: "Sallikaa lasten tulla minun luokseni". Laurakin tuodaan nyt Jeesuksen luokse.

Suku on kokoontunut pienen pöydän äärelle, kuuntelemaan papin puhetta. Laura on kumminsa sylissä valkoinen mekko päällään. Aikuiset sanovat sitä albaksi. Pöydällä on erilaisia esineitä. Siellä on kastemalja, jossa on vettä, kastekynttilä, Raamattu ja pieni valkoinen liina. "Mihinhän tuota liinaa käytetään?", ihmettelee Tuomo. Hetken päästä Tuomon veli Teemu lukee raamatusta muutaman kohdan ja kohta kaikki jo veisaavat virttä. Ilmassa on oikein juhlan tuntua. Nämä ovat aivan selvästi Laura-vauvan ensimmäiset juhlat, tuumii Tuomo.

Mitä tehdään

Ensimmäisessä tehtävässä perehdytään kasteeseen ja sen merkitykseen. Seuraavassa tehtävässä käydään lävitse kastepöydällä olevia esineitä. Kolmannessa tehtävässä opitaan tunnistamaan kolme perusasiaa kristityn arjesta: pappi, kirkko ja Raamattu. Viimeisenä tehtävänä väritetään kastekuva, jossa kertomus, opetukset ja hahmot kertaantuvat.

Tehtävät voivat olla haastavia ja saattavat vaatia aikuisen apua, myös kysymyksiin vastaaminen voi olla vaikeaa. Tämä antaa aikuiselle oivallisen mahdollisuuden opettaa, koska lapsella on motivaatio tietää kysymykseen vastauksen.

Keskustelua tehtävistä

Tehtävä 1

Oletko sinä ollut kastetilaisuudessa?

Miksi kastemekko on valkoinen?

Mitä tarkoittaa, että otetaan jäseneksi Jumalan perheeseen?

Tehtävä 2

Mitä asioita pöydällä on? Luettele ne.

Löysitkö viisi virhettä? Mitä ne olivat?

Milloin kynttilää poltetaan? Mitä se symboloi?

Mitä pyyheliinalla tehdään?

Tehtävä 3

Mitä pappi tekikään kastejuhlassa?

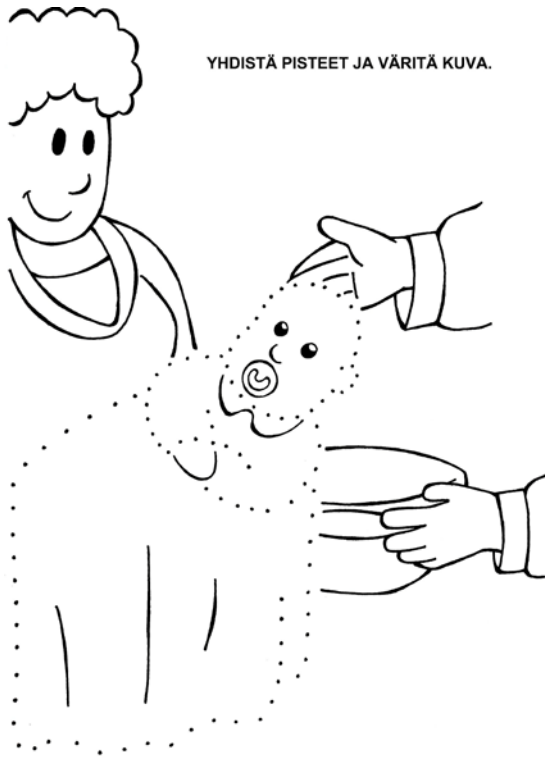
Tiesitkö, että kastejuhla voidaan järjestää myös kirkossa?

Miten raamattu eroaa sanomalehdestä?

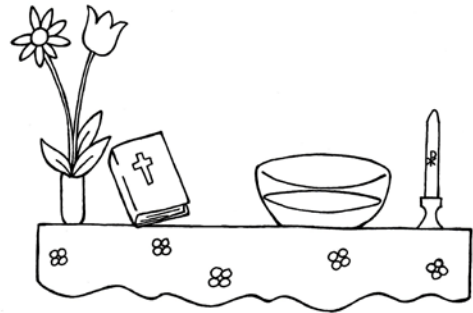
Tehtävä 4

Onko sinulla kotona kastekuvia? Keitä niissä esiintyy?

TEHTÄVÄ 1

TEHTÄVÄ 2

TEHTÄVÄ 3

JOKAISELLA RIVILLÄ ON YKSI KUVA, JOKA EI KUULU JOUKKOOK.
MIKÄ SE ON? VÄRITÄ.

TEHTÄVÄ 4

VÄRITÄ LAURA-VAUVAN KASTEKUVA.

KONFIRMAATIO

Tuomo on matkalla kirkkoon. Äiti oli sanonut, että he ovat menossa Teemu-isoveljen konfirmaatioon. "Mitä se tarkoittaa?", kysyy Tuomo äidiltä. Äiti vastaa, että kirkossa rukoillaan Teemun puolesta, että Teemu saisi vahvistusta uskollen. Se tarkoittaa sitä, että Teemu ja Jeesus olisivat ystäviä. "Ai niin kuin minä ja naapurin Samppa?", kysyy Tuomo. "Juuri niin", vastaa äiti.

Auto kurvaa kirkon pihaan. Teemu oli jo aikaisemmin polkenut pyörällä kirkkoon. Teemu toivookin saavansa rippilahjaksi uuden pyörän vanhan tilalle. Juhlaväkeä kävelee kirkolle. Joukossa on paljon sellaisia ihmisiä, joita Tuomo ei tunne. He istuvat kirkon penkkiin ja kohta urut alkavat soida. Sisään astuu joukko nuoria valkeissa vaatteissa. Joukon kärjessä kävelee Teemu ristiä kantaen kuin kylttiä, ikään kuin sanoen: "Täältä me tulemme".

Nuoret istuvat penkkiin ja pappi toivottaa väen tervetulleeksi. Nuorisotyönohjaaja nousee puhujan paikalle. Hän on parrakas mies ja vaikuttaa mukavalta, tuumii Tuomo. Mies kertoo, miten kivaa nuorilla ja ohjaajilla on ollut rippileirillä. Tuomo muistaa, kuinka Teemu oli jännittänyt alkukesästä rippileiriä. Nyt Teemu haluaisi ensi vuonna uudestaan rippileirille. Äiti on kertonut, että konfirmaatio on myös juhla, missä juhlitaan rippikoulun suorittamista. Siihen rippikoulu myös päättyy.

Mitä tehdään

Ensimmäisessä tehtävässä lasketaan polkupyöriä ja tutustutaan laskemiseen ja numeroihin. Lahjat eivät ole rippikoulun tärkein asia, mutta kuuluvat osaksi juhlaa. Toisessa tehtävässä kootaan palapeli. Kokoamisen jälkeen aikuinen voi kertoa kuvien merkityksistä. Palapelin avulla saadaan yleiskatsaus rippikoulusta.

Risti: Rippikoulussa opetetaan Jeesuksesta, hänen elämästään ja opetuksesta. Ristin tärkein sanoma on kuitenkin Jeesuksen sovitustyö. Lapsen kanssa voidaan puhua vaikka pääsiäisen tapahtumista

Laulavat nuoret: Rippikoulussa lauletaan nuorten veisuja ja virsiä. Nämä laulut kertovat uskosta ja elämästä ja niiden keskeinen tehtävä on kertoa Jumalasta ja hänen teoistaan.

Jalkapallo: Rippileirillä on myös vapaa-aikaa ja silloin voidaan pelata vaikka jalkapalloa. Se on joukkuelaji, joten samalla leirillä opetellaan myös toisten hyväksymistä ja toisten kanssa sovussa olemista.

Rukoilevat kädet: Rippileirillä rukoillaan usein. Rukous on keskeinen asia kristittyinä elämisessä. Siinä me puhumme Jumalalle ja Hän kuulee meitä.

Pelilauta: Kaikki eivät ole hyviä jalkapallossa, mutta lautapeleihin voi osallistua melkein kuka vaan. Monille lapsille Kimble-lautapeli on varmasti tuttu. Rippileiri on myös mukavaa yhdessä oloa ja hauskaa tekemistä.

Sydän: Rippileirillä opetellaan lähimmäisen rakkautta. Se kertoo myös Jumalan rakkaudesta. Lähimmäisen kunnioitusta ja huolehtimista voi opetella edellä mainittujen joukkuepelien ja yhdessä pelaamisen kautta.

Kolmannessa tehtävässä selvitetään ehtoollisen merkitystä. Mitä siellä jaetaan ja mikä niiden merkitys on. Neljännessä tehtävässä kerrataan vielä ehtoollisen yhteydessä esiintyviä asioita. Aikuinen voi opettaa lapselle asioiden nimiä.

Keskustelua tehtävistä

Tehtävä 1

Miten rippijuhla eroaa syntymäpäivä juhlista?

Kuinka monta pyörää löysit?

Tehtävä 2

Aikuinen voi kertoa palapelin kuvista.

Mitä lauluja sinä tykkäät laulaa?

Millainen olo tulee siitä, kun sinua autetaan? Ketä sinä olet auttanut?

Millaisia rukouksia sinä tiedät?

Tehtävä 3

Mitä nuoret saivat alttarilla?

Mitä tarkoittaa, että ehtoollinen on ”Jumalan ateria”?

Miksi nalle ei kuulu alttarille?

Tehtävä 4

Aikuinen voi auttaa asioiden yhdistämisessä. Samalla voitte käydä lävitse, miksi juuri nämä kaksi kuuluvat yhteen.

HÄÄT

Pikkusisko Laura osaa jo kävellä. Tuomosta on ollut hurjan hauskaa seurata pikkusiskon kasvamista. Kun pikkusisko muutaman vuoden päästä täyttää neljä, Tuomo aikoo pyytää pikkusiskoakaan mukaan pyhäkouluun.

Eilen Tuomo ja koko perhe olivat Tuomon serkun, Suvin häissä. Häät olivat hieno tilaisuus. Ensin he olivat kirkossa, missä Suvi ja hänen miehensä Joonas vannoivat vihkivalan. Tuomo ei ihan heti ollut ymmärtänyt, mitä se sellainen valan vannominen merkitsee. Kirkkoseremonian jälkeen hän oli kysynyt sitä vaarilta. Vaari oli kertonut, että Suvi ja Joonas haluavat tuoda yhteisen elämänsä Jumalan eteen ja pyytää sille siunausta. He ovat nyt päättäneet aloittaa yhteisen elämän ja vannoivat toisilleen vihkivalan. Se tarkoittaa, että lupaa olla toisen kanssa paitsi iloisina hetkinä, myös sellaisina hetkinä, jolloin toinen on surullinen. Mies ja vaimo kannustavat toisiaan. ”Meikin olemme mummin kanssa kannustaneet toisiamme jo 45 vuotta”, Tuomo muistelee vaarin sanoneen.

Kirkon jälkeen oli hienot juhlat, Tuomo muistelee. Siellä oli ruokaa, siellä tanssittiin ja laulettiin. Jotkut pitivät puheita ja toivottivat onnea avioparille. Tuomon mielestä hääkakku oli hurjan hyvää.

Mitä tehdään

Ensimmäisessä tehtävässä harjoitellaan tunnistamista. Lapsen tulee löytää pari sulhasen kravatile. Tämä tehtävä on suunnattu ensisijaisesti pojille. Toisessa tehtävässä lapsi voi täydentää kuvaa annettujen ohjeiden mukaan. Luovuuttaan lapsi voi käyttää huoletta. Kimppuja ja kaulakorujahan on monenlaisia. Tämä tehtävä on suunnattu ensisijaisesti tytöille. Kolmas tehtävä on väritystehtävä ja siitä on kaksi eri versiota, pienemmille ja isommille lapsille. Neljäs tehtävä on labyrintti, jossa lapsen tulee auttaa morsianta löytämään tiensä kirkolle. Labyrintti on kuvattu pieneksi kyläksi taloineen ja kauppoineen. Morsiamen seikkailuista voidaan tehdä myös kertomus. Tehtävissä kerrataan hääsanastoa ja ne pohjautuvat edellä olevaan kertomukseen.

Keskustelua tehtävistä

Tehtävä 1

Tiedätkö, mikä on Bestmanin tehtävä häissä?

Oletko sinä koskaan ollut sulhaspoikana?

Jos häissä annetaan vihkisormus, niin mikä onkaan kihlasormus?

Tehtävä 2

Miksi morsian menee kirkkoon?

Oletko sinä ollut morsiusneitona jonkun häissä?

Mikä on kaaso ja mitä hän tekee?

Tehtävä 3

Mitä väritetty kuva esittää?

Miksi ihmiset menevät naimisiin?

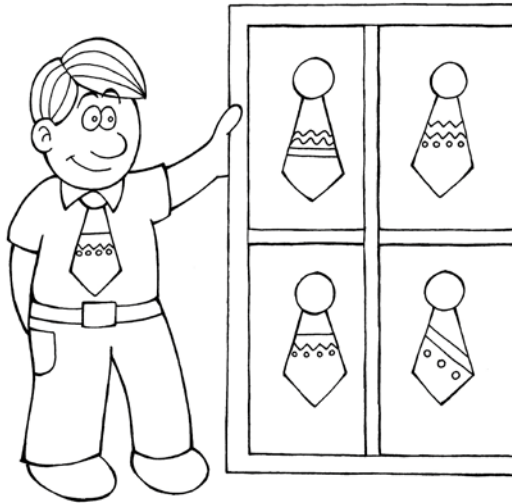
Tehtävä 4

Ehtikö morsian kirkkoon?

Tapasiko morsian koiran?

Minkälaiset juhlat sinä järjestäisit hääparille?

TEHTÄVÄ 1

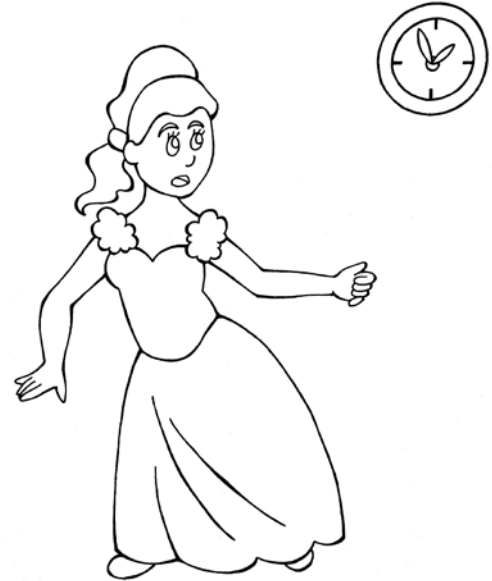

SULHASELLA ON MONTA KRAVATTIA.
LÖYDÄTKÖ SAMANLAISEN KUIN SULHASELLA?
VÄRITÄ KUVA.

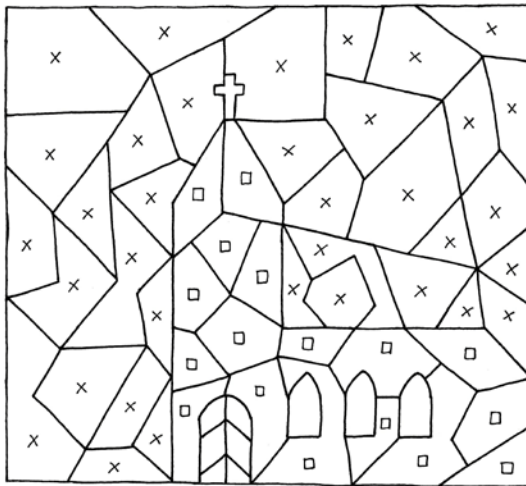
TEHTÄVÄ 2

Sivilla tuli kiire kirkkoon ja häneltä puuttuu asioita. Voitko auttaa häntä?

PIIRRÄ MORSIAMELLE KIMPPU, HUNTU, KAULAKORU JA TIARA.
KORISTELE PUKU ERI VÄREILLÄ.

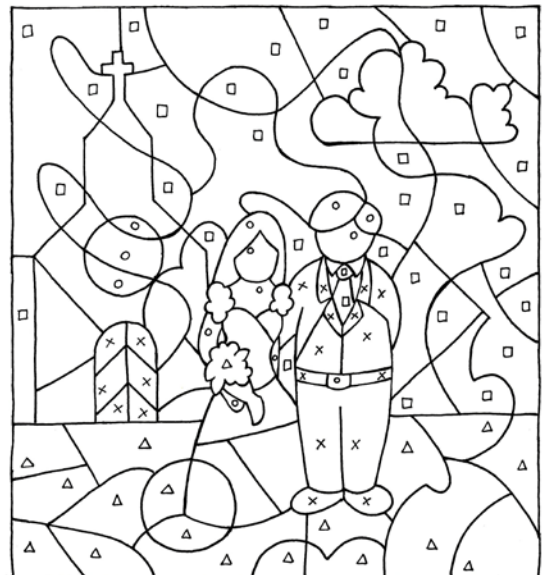

TEHTÄVÄ 3 (Pienemmille)

VÄRITÄ X:LLÄ MERKITYT ALUEET SINISIKSI
JA □ MERKITYT PUNAISIKSI.

TEHTÄVÄ 3 (Isommille)

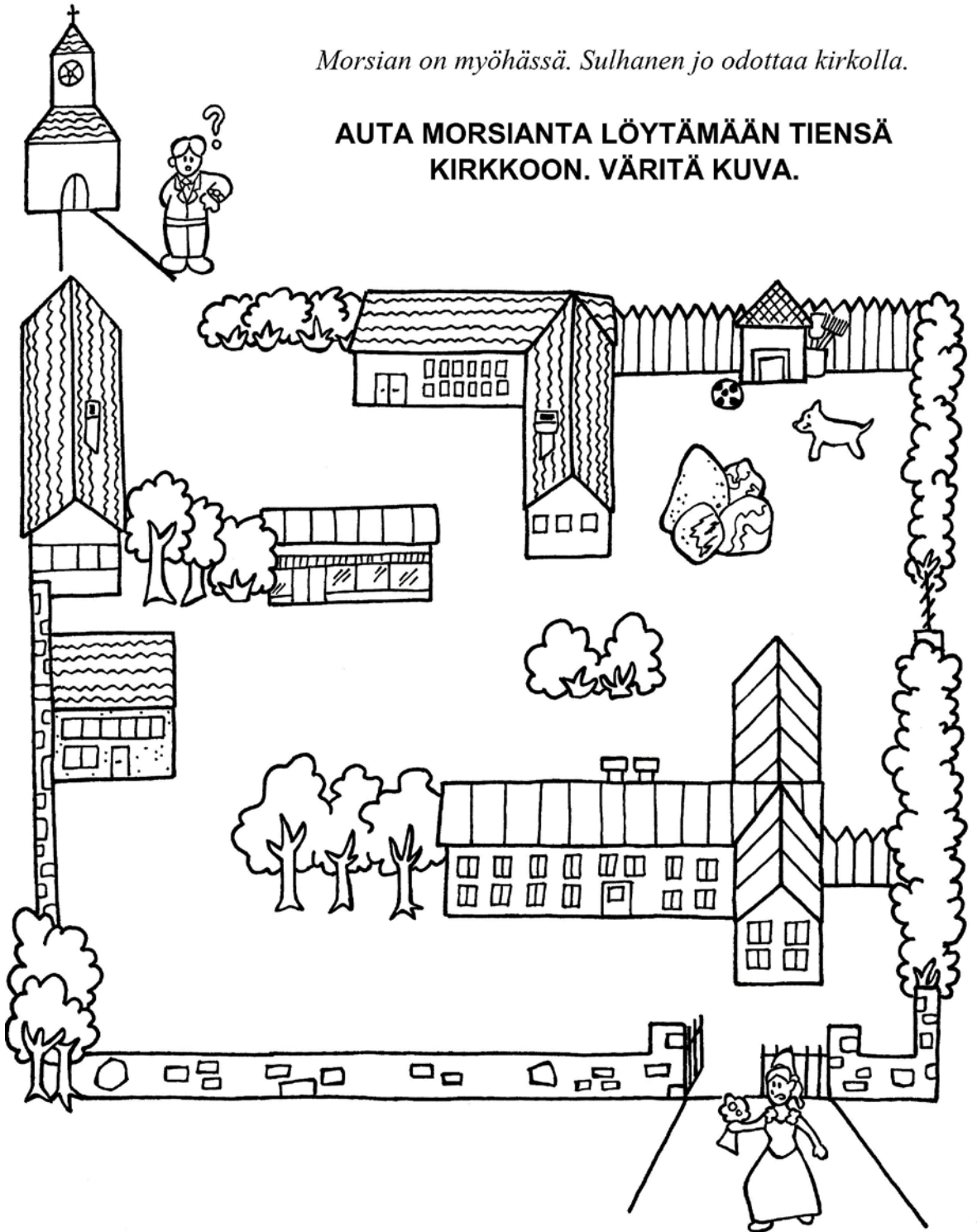
VÄRITÄ MERKITYT ALUEET.

□ = SININEN
△ = VIHREÄ
× = HARMAA
○ = KELTAINEN

TEHTÄVÄ 4

Morsian on myöhässä. Sulhanen jo odottaa kirkolla.

**AUTA MORSIANTA LÖYTÄMÄÄN TIENSÄ
KIRKKOON. VÄRITÄ KUVA.**

HAUTAJAISET

Muutama viikko sitten äiti sai vaarilta surullisen puhelun. Vieno-mummi oli kuollut. Tuomo oli todella surullinen kuullessaan tapahtuneesta. Nyt he olivat mummin hautajaisissa. Paikalla oli sukulaisia ja mummin vanhoja ystäviä.

Mummin arkku oli valkoinen ja kaunis. Jokainen kävi laittamassa kukkia mummin arkulle. Samalla he jättivät jäähyväiset mummille. Monet itkivät. Tuomokin itki. Tuomo katsoi isäänsä ja kysyi: ”Näenkö minä mummia enää koskaan?”. ”Näet sinä”, vastasi isä. ”Me kaikki näemme toisemme kerran taivaassa. Jeesus herättää meidät kuolleista ja me saamme taas kaikki olla yhdessä”, sanoi isä. Tuomolle tuli heti paljon parempi mieli.

Mummia lähdetään viemään saattueessa haudalle. Arkkua ovat kantamassa isä, isän veli Reijo, Joonas, äidin isovelji Mikko, hänen poikansa Miika sekä Teemu. Tuomo oli kuullut Teemulta, että ketään ei ole pakko haudata arkussa. Vainaja voidaan tuhkata ja tuhkat laittaa uurna. Se on sellainen pieni kannellinen kulho. Näitä uurnia Tuomo muistaa nähneensä hautaustoimiston ikkunoissa. Nekin ovat melkoisen kauniita.

He saapuvat haudalle ja mummin arkku lasketaan hitaasti hautaan. Jokainen heittää arkkuun ruusun ikään kuin hyvästiksi. Lopuksi lauletaan yhdessä vielä virsi. Mummin haudalla ei vielä ole hautakiveä. Tuomo katselee muita hautakiviä ja huomaa, miten ne ovat erilaisia. Monissa on kultaisia kaiverruksia ja risti. Joissakin on enkelin kuva, toisissa taas linnun kuva. Joissakin hautakivissä on lyhty. Jotkut ovat suoraviivaisia, jotkut aaltoilevia. ”Millainen hautakivi mummille tulee?”, pohtii Tuomo. Yhdessä he lähtevät seurakuntatalolle, missä juodaan muistokahvit ja muistellaan mummia.

Mitä tehdään

Kuolema voi olla monelle lapselle uusi ja hieman pelottavakin aihe, siksi on hyvä varata tarpeeksi aikaa kysymysten käsittelyyn. Tämän osion tehtävien ensisijaisena tarkoituksena on tehdä kuolemasta ja siihen liittyvistä asioista vähemmän pelottavia. Tehtävissä

yksi, kaksi ja kolme käydään lävitse sanastoa. Opeteltavia sanoja ovat arkku, urna ja hautakivi. Ensimmäisessä tehtävässä lapsi täydentää kuvan. Uurnien lukumäärä voidaan aikuisen kanssa lopuksi laskea. Toisessa tehtävässä lapsi yhdistää pisteet ja värittää arkun. Kolmannessa tehtävässä lapsi etsii kaksi samanlaista hautakiveä.

Keskustelua tehtävistä

Tehtävä1

Hautausmailla on uurnille varattu uurnalehto. Oletko käynyt siellä?

Mitä uurnassa olevalle tuhkalle voi tehdä?

Tehtävä2

Oletko käynyt hautajaisissa? Millainen tunnelma siellä oli?

Miksi ihmiset jättävät arkulle kukkia?

Millaisia lauluja hautajaisissa lauletaan?

Tehtävä 3

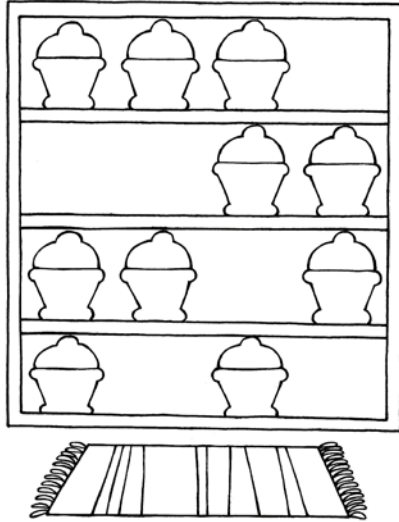
Millaisia hautakiviä olet nähnyt?

Oletko vienyt pyhäinpäivänä läheisesi haudalle kynttilän?

Miltä tuntuu muistella kuolleita läheisiä?

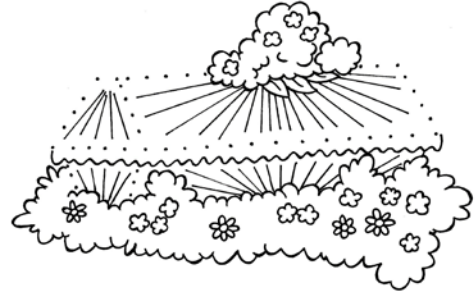
TEHTÄVÄ 1

HAUTAUSTOIMISTON HYLLYLLÄ ON PALJON UURNIA.
PIIRRÄ KUVA VALMIIKSI NIIN, ETTÄ JOKAISALLE HYLLYLLE TULEE
NELJÄ UURNAA. VÄRITÄ UURNAT.

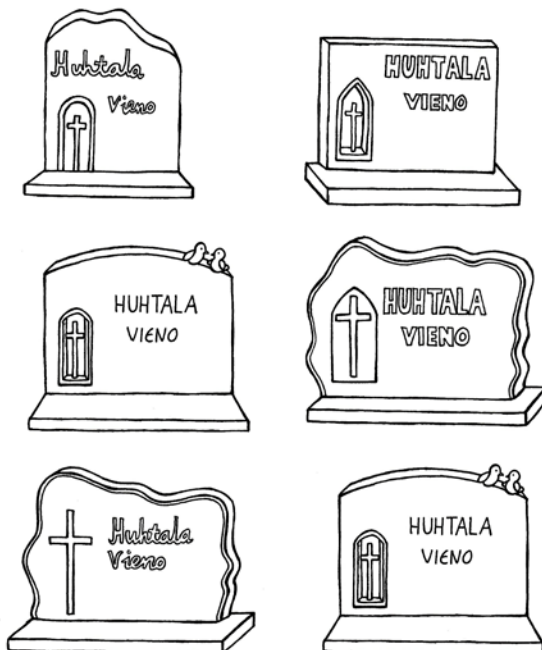
TEHTÄVÄ 2

PIIRRÄ KUVA VALMIIKSI PISTEIDEN AVULLA JA VÄRITÄ .

TEHTÄVÄ 3

MITKÄ KAKSI HAUTAKIVEÄ OVAT SAMANLAISET?
VÄRITÄ HAUTAKIVET ERI VÄREILLÄ.

KRISTILLISET JUHLAT

Kristilliset juhlat kuuluvat kirkkovuoteemme, muistuttaen meitä merkittävistä tapahtumista. Kristillisistä juhlista rakentuva puuhatehtäväsarja keskittyy Uuden Testamentin tapahtumiin, joihin kirkkovuoden keskeisimmät kristilliset juhlat myös liittyvät. Tehtäväsarjassa käsiteltävät juhlapyhät ovat: Joulukuukausi, pääsiäinen (sisältää myös palmusunnuntai ja pitkäperjantai) ja helluntai. Aikuinen voi keskustella lapsen kanssa esimerkiksi kysymysten avulla sekä pohtia Raamatun tapahtumia ja niiden merkityksiä.

JOULU

Mitä tehdään

Joulukuukausi on suuri vapahtajamme syntymäjuhla, jota odotetaan pitkään ja innolla. Myös lapsille juhla on erityisen tärkeä. Joulukuukausiin liittyviä tehtäviä on yhteensä neljä. Ensimmäisessä tehtävässä lapsi pääsee piirtämään enkelin, joka ilmestyi Marialle. Ajan ja materiaalien salliessa, perinteisten liitujen sijaan voidaan käyttää myös vesivärejä, jotta enkelistä saataisiin mahdollisimman värikäs. Seuraavassa tehtävässä on labyrintti, joka auttaa lasta hahmottamaan, mitä joulukuukausiin tapahtui ja keitä seimelle saapui. Kolmantena tehtävänä on joulukuukausin muistipeli. Ennen palasten leikkaamista lapset voivat värittää kuvat ja yrittää tunnistaa, mitä kaikkea joulukuukausiin liittyvää kuvista löytyy. Viimeisessä tehtävässä paimen, Maria, Joosef ja lehmä tarvitsevat täydennystä kasvoihinsa. Lasten tehtävänä on piirtää täydennettävät kasvonosat ja lopuksi värittää kuva.

Keskustelua tehtävistä

Tehtävä 1

Kenet Maria näki?

Miksi Marian ei tarvitse pelätä?

Tehtävä 2

Ketkä saapuivat seimelle?

Kenet he halusivat nähdä?

Tehtävä 3

Tunnistatko kuvat?

Kuka on vasemmassa yläkulmassa?

Mitä jouluna tapahtui?

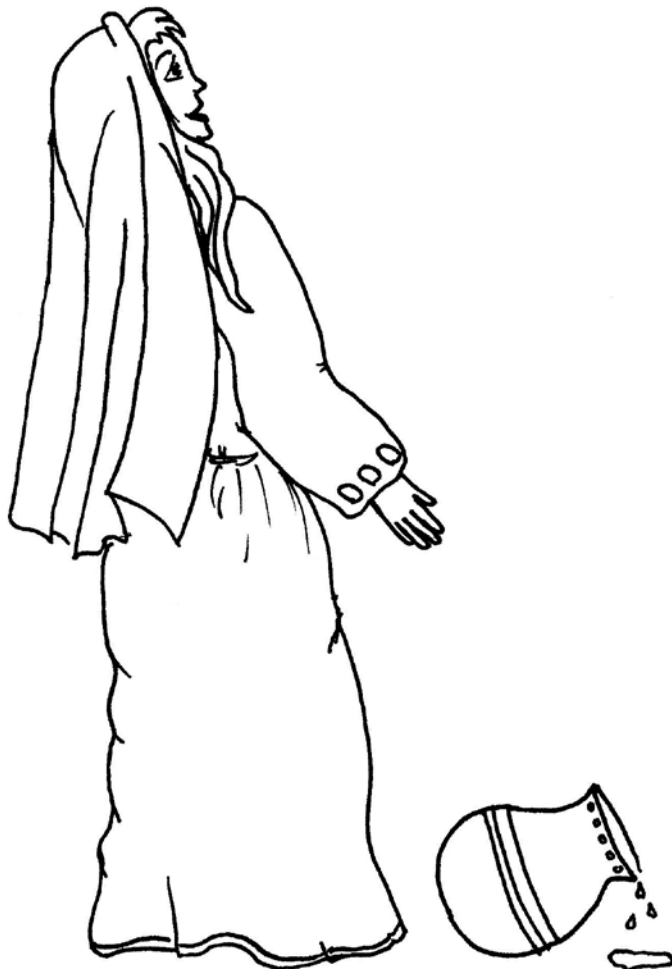
Tehtävä 4

Tunnistatko, keitä on kuvassa?

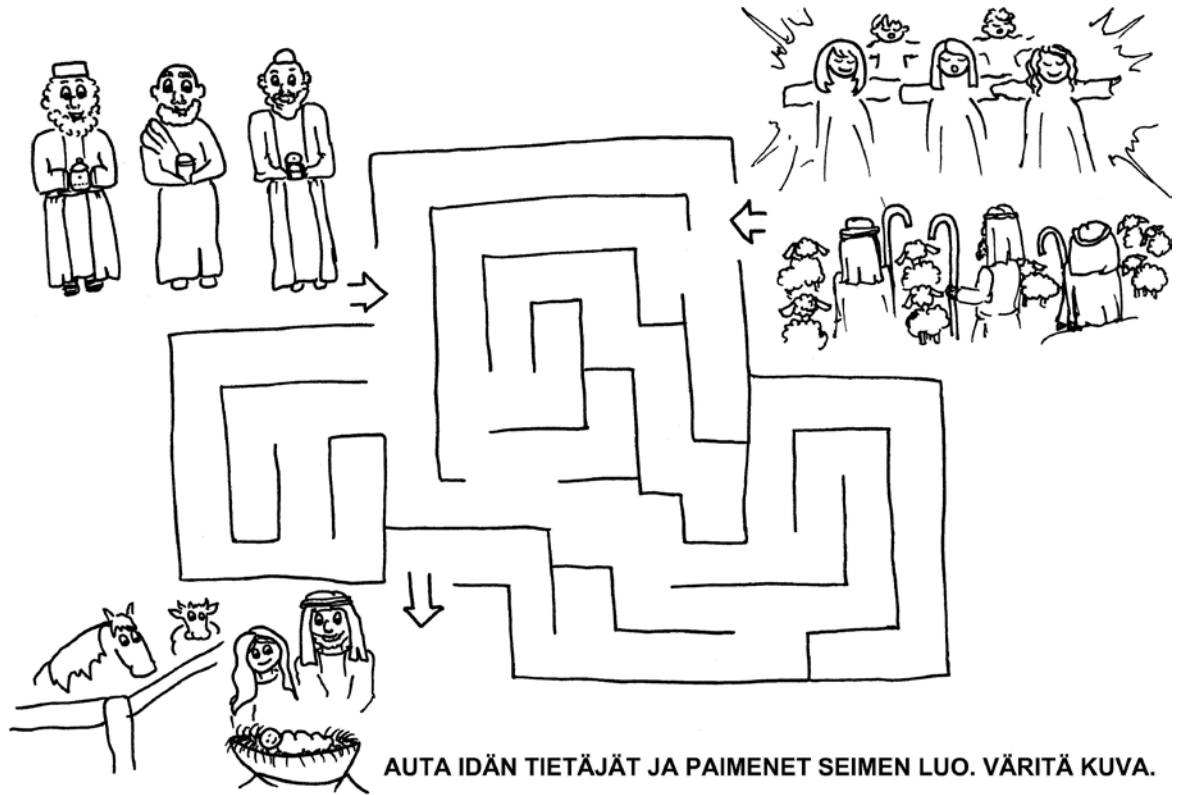
Miltä tapahtuneet ovat saattaneet heistä tuntua?

TEHTÄVÄ 1

PIIRRÄ JA VÄRITÄ, KENET MARIA NÄKI YLLÄTTÄIN.

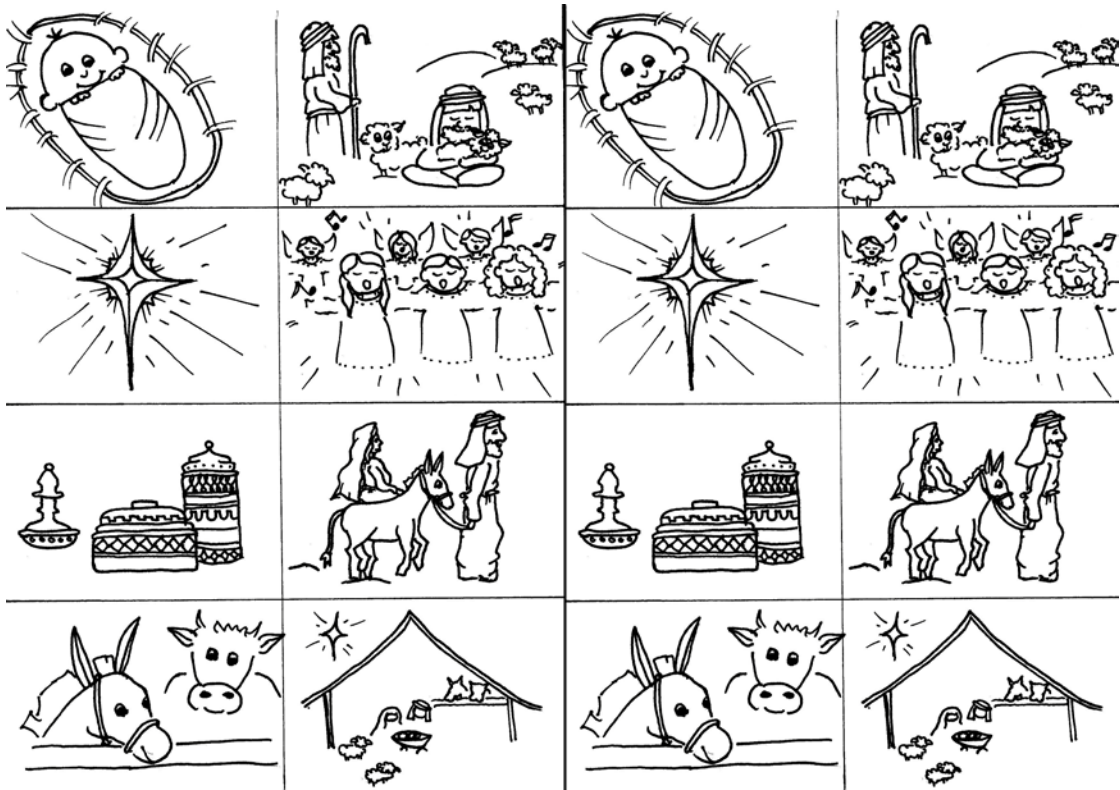

TEHTÄVÄ 2

TEHTÄVÄ 3

LEIKKAA MUISTIPELIN PALAT JA PELAA.

TEHTÄVÄ 4

PÄÄSIÄINEN

Mitä tehdään

Pääsiäiseen liittyvät tehtävät ovat jaoteltuina kolmeen osaan: Palmusunnuntaihin, pitkäperjantaihin ja pääsiäiseen. Ensimmäinen tehtävä liittyy palmusunnuntaihin. Tehtävässä tulee yhdistää viivat ja arvata, mikä eläin viivoista muodostuu. Lopuksi kuva voidaan värittää. Toisessa tehtävässä on labyrintti, joka auttaa lasta hahmottamaan Jeesuksen ratsastamaa matkaa Jerusalemiin. Maahan on heitetty palmunoksia, joista muodostuva reitti Jerusalemiin tulee löytää. Kolmas tehtävä liittyy pitkäperjantaihin. Pisteellä merkityt alueet tulee värittää lasten valitsemilla väreillä. Pienimmät lapset saattavat tarvita apua pisteillä merkittyjen alueiden hahmottamisessa. Kuvasta muodostuu risti, jonka lasten voi antaa itse löytää. Tämä tehtävä voi toimia hyvin myös orientoivana tehtävänä. Kun lapset ovat löytäneet ristin, voi lapsia lähteä johdattelemaan pitkäperjantain tapahtumien äärelle. Neljännessä tehtävässä päästään pääsiäispäivään. Tehtävässä on kuva enkelistä, joka osoittaa tyhjää hautaa. Kuvassa on viisi eroavaisuutta, joiden löytymisen jälkeen kuva voidaan värittää. Viimeisessä tehtävässä on paperin oikealla reunalla ylönoussut Jeesus ja vasemmalla Maria sekä kaksi opetuslasta. Viivoja seuraamalla tulisi selvittää, kuka näki Jeesuksen ensimmäisenä. Lapset voivat kokeilla eri vaihtoehtoja ja lopuksi lapsille voidaan kertoa, mitä kaikkea tuolloin tapahtui.

Keskustelua tehtävistä

Tehtävä 1

Mitä opetuslapset hakivat Jeesukselle?

Tehtävä 2

Minne Jeesus oli matkalla?

Mitä ihmiset heiluttivat ja laskivat maahan? Miksi?

Tehtävä 3

Mikä kuvasta muodostuu? Onko se tuttu?

Missä kaikkialla olet nähnyt vastaavanlaisen kuvion?

Tehtävä 4

Mitä haudan edessä tapahtuu? Millaista siellä on?

Kuka on noussut ylös kuolleista?

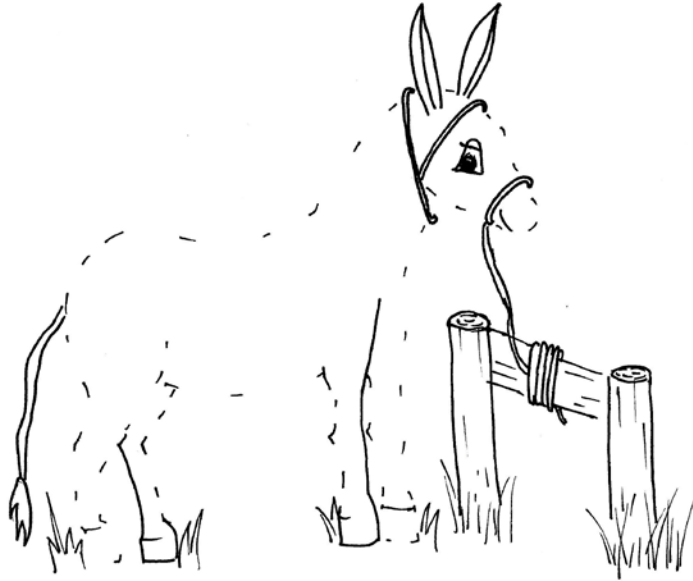
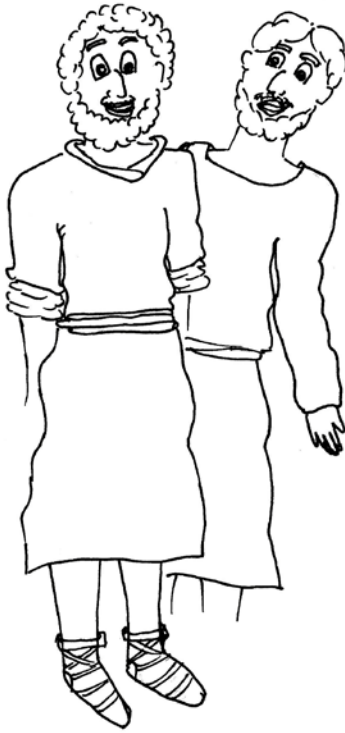
Tehtävä 5

Kuka näki Jeesuksen ensimmäisenä?

Miltä sinusta tuntuisi, jos Jeesus kävelisi sinua vastaan?

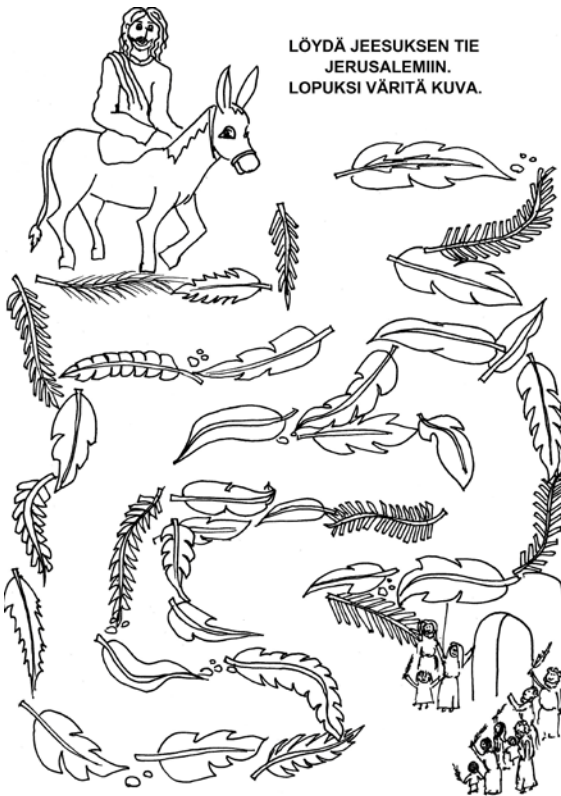
TEHTÄVÄ 1

SELVITÄ VIIVOJA YHDISTÄMÄLLÄ, MITÄ OPETUSLAPSET
HAKIVAT JEE SUKSELLE. VÄRITÄ KUVA.

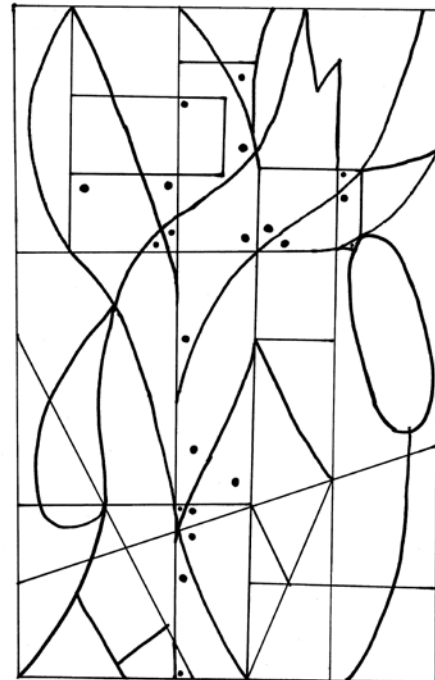

TEHTÄVÄ 2

LÖYDÄ JEE SUKSEN TIE
JERUSALEMIIN.
LOPUKSI VÄRITÄ KUVA.

TEHTÄVÄ 3

VÄRITÄ PISTEELLÄ MERKITYT ALUEET.
MIKÄ KUVASTA MUODOSTUU?

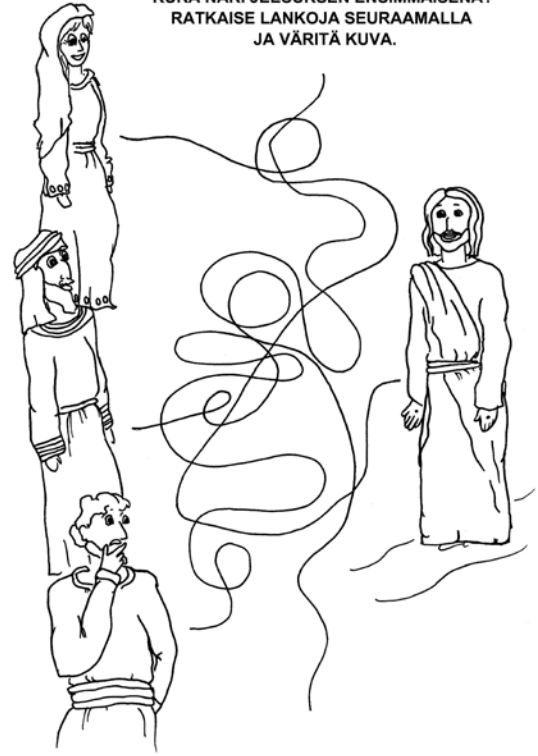
TEHTÄVÄ 4

ENKELI ON TYHJÄLLÄ HAUDALLA.
ETSI VIISI EROAVAIKUUTTA JA VÄRITÄ KUVA.

TEHTÄVÄ 5

KUKA NÄKI JEEKUKSEN ENSIMMÄISENÄ?
RATKAISE LANKOJA SEURAMALLA
JA VÄRITÄ KUVA.

HELLUNTAI**Mitä tehdään**

Ensimmäisessä tehtävässä opetuslasten yläpuolella näkyvät puhekuplat, joissa on eri kieliä. Tehtävänä on yhdistää viivalla kaksi samanlaista kieltä. Tehtävässä tarvitaan taitoa erottaa kuviot toisistaan ja löytää samanlaiset. Kuvan voi puhekuplien yhdistämisen jälkeen värittää. Toisessa tehtävässä opetuslapset hämmästelevät yläpuolillaan olevia liekkejä. Tehtävässä pisteellä merkityt alueet tulee värittää punaisella, keltaisella tai oranssilla.

Keskustelua tehtävistä

Tehtävä 1

Mitä kieliä sinä osaat?

Miten opetuslapset osasivat yhtäkkiä puhua eri kielillä?

Tehtävä 2

Mitä opetuslasten päälle ilmestyi?

Mistä liekit tulivat? Tulipalo?!

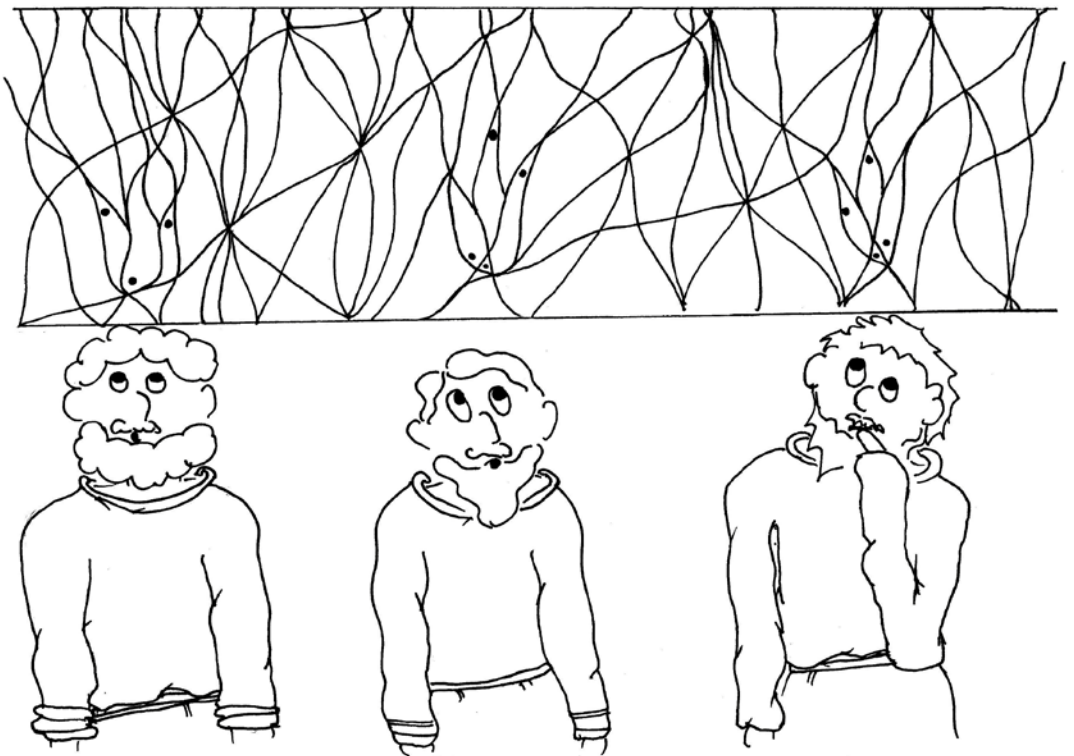
TEHTÄVÄ 1

HELLUNTAINA OPETUSLAPSET PUHUIVAT ERI KIELILLÄ.
ETSİ NELJÄ PARIÄ. VÄRITÄ KUVA.

TEHTÄVÄ 2

MITÄ OPETUSLAPSET NÄKIVÄT PÄIDENSÄ YLÄPUOLELLA?
VÄRITÄ PISTEELLÄ MERKITYT ALUEET PUNAISIISI.

MONIKULTTUURISUUS

Lapsen on tärkeä oppia tuntemaan ympäröivää kulttuuria. Nykyään Suomessa vaikuttavat kristillisen kulttuurin lisäksi monet monien muiden maiden kulttuurit, joihin liittyvät keskeisenä tekijänä uskonnot. Monikulttuurisuudesta on tullut osa arkea, niin aikuisten kuin lastenkin. Vaikka lapsen naapurissa tai päiväkodissa on ulkomaalaistaustainen kaveri, on lapselle erilaiset kulttuurit ja kulttuurien ymmärtäminen vaikeaa. Lapsen ymmärtämistä voi hankaloittaa, jos kulttuureista ei ole aiemmin kerrottu. Uskontokasvatuksessa onkin erityisen tärkeää tarttua haasteeseen.

Mitä tehdään

Ensimmäisessä tehtävässä on kolme paperinukkea, joista yksi edustaa kristittyä tyttöä, toinen muslimityttöä ja kolmas hindupoikaa. Paperinuket ovat useimmiten enemmän tyttöjen suosiossa, mutta halutessaan myös pojat voivat värittää ja leikata omat paperinukkensa. Paperinuket kuvastavat lasten yhdenvertaisuuksia ja toivon mukaan auttavat lapsia ymmärtämään, miten erilaisten vaatteiden alla voi olla suhteellisen samanlainen tyttö tai poika, kuin mitä itse on. Toisessa tehtävässä tulee löytää viisi eroavaisuutta kuvien välillä. Kuvan voi lopuksi värittää. Kuvassa eri kulttuureista tulevat lapset viihtyvät yhdessä. Kolmannessa tehtävässä kerrotaan kuvin, millä tavoin hindut ja muslimit rukoilevat. Tehtävässä on myös suomalainen tyttö, joka rukoilee äitinsä kanssa iltarukousta. Kyseessä on väritystehtävä, jonka avulla on mahdollista pohtia kysymyksiä liittyen erilaisiin tapoihin rukoilla ja näin ollen saada aikaan keskustelua. Neljännessä tehtävässä on labyrintti, jonka vasemmalla laidalla on muslimityttö ja kristitty poika, oikealla puolella on moskeija ja kirkko. Labyrintin avulla on tarkoitus selvittää, mitkä ovat tytön ja pojan seurakunnat. Tehtävä auttaa lapsia hahmottamaan, mitä eroa ja yhteistä kirkolla ja moskeijalla on. Viimeisessä tehtävässä on neljä ulkomaalaistaustaista lasta. Heillä on synttärin ja lapset saavat piirtää pakettien sisälle, mitä he haluaisivat antaa ystävälleen lahjaksi.

Keskustelua tehtävistä

Tehtävä 1

Keitä he ovat?

Miksi heillä on erilaiset vaatteet?

Tehtävä 2

Miksi lapset ovat iloisia?

Onko sinulla ulkomaalaisia ystäviä?

Tehtävä 3

Miten lapset rukoilevat?

Ketä lapset rukoilevat?

Mitä lapset mahtavat rukoilla tai pyytää?

Rukoiletko sinä iltaisin?

Tehtävä 4

Mitä rakennuksia näet kuvan oikealla laidalla?

Missä muslimit käyvät?

Missä on kristittyjen seurakunta?

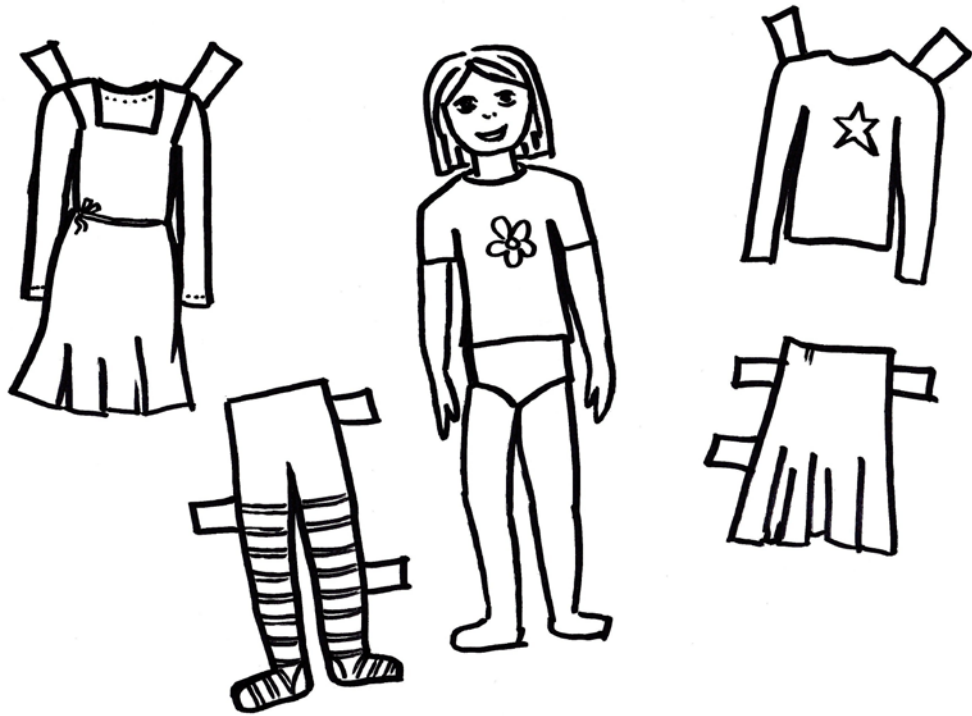
Tehtävä 5

Mitä haluaisit antaa ystävällesi lahjaksi?

Mitä sinä toivoisit ystävältäsi lahjaksi?

TEHTÄVÄ 1 (Länsimaalainen)

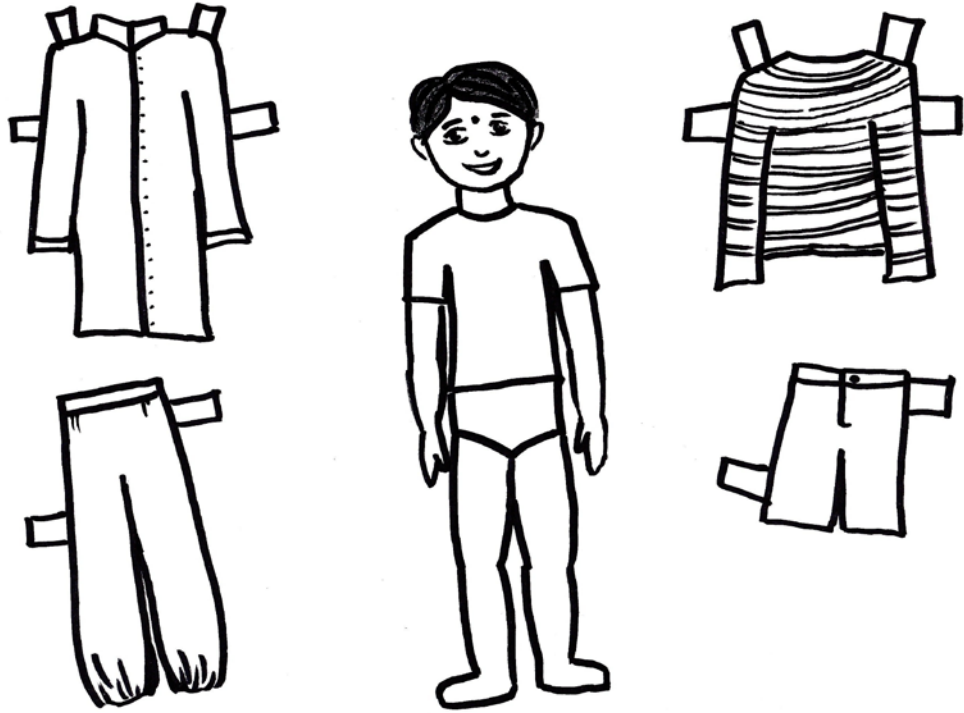
VÄRITÄ JA LEIKKAA PAPERINUKKE.

TEHTÄVÄ 1 (Muslimi)

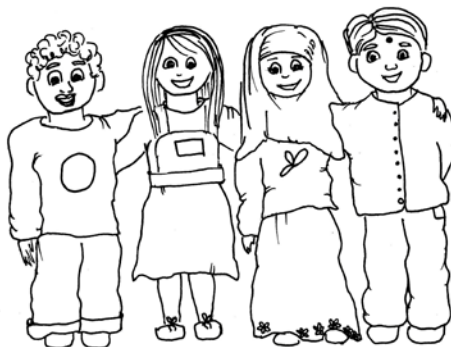
VÄRITÄ JA LEIKKAA PAPERINUKKE.

TEHTÄVÄ 1(Hindu)

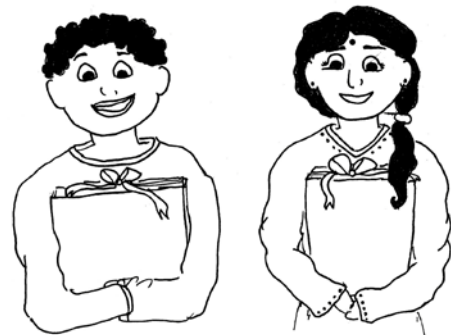
VÄRITÄ JA LEIKKAA PAPERINUKKE.

TEHTÄVÄ 2

KAVERUKSILLA ON HIENOT VAATTEET.
ETSI VIISI EROAVAISUUTTA JA VÄRITÄ KUVA.

TEHTÄVÄ 5

PIIRRÄ, MITÄ HALUAISIT ANTAA YSTÄVÄLLESI LAHJAKSI.

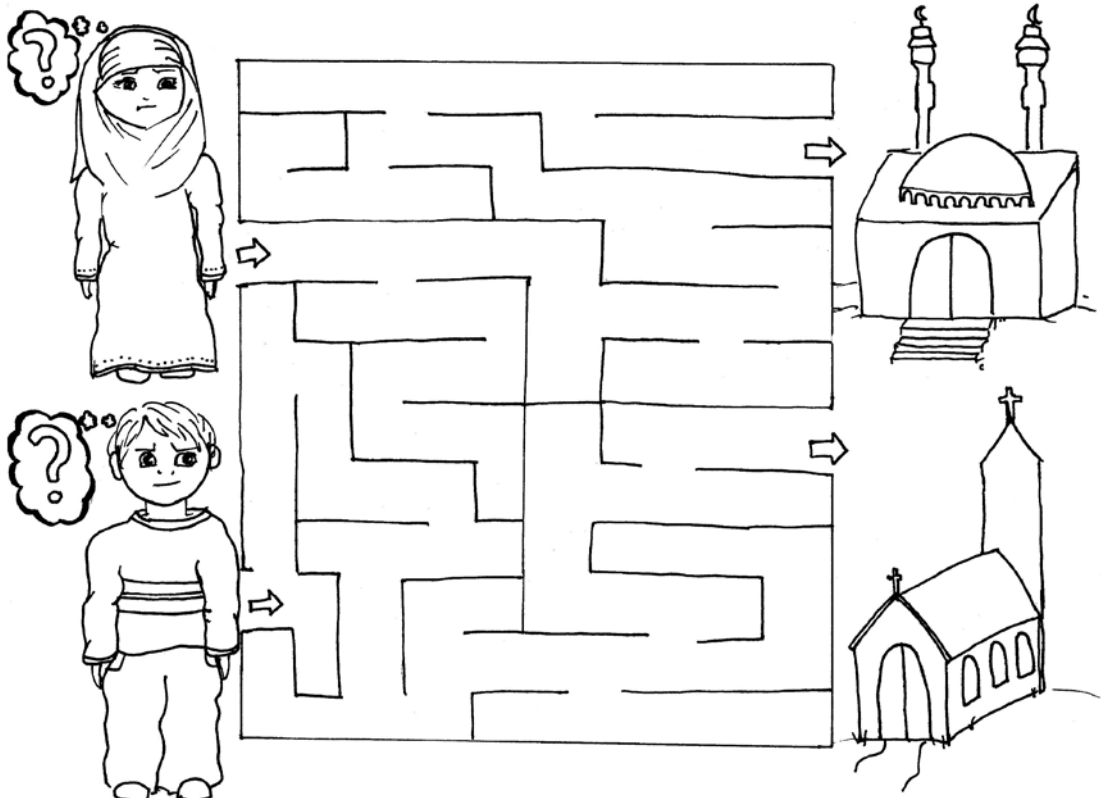
TEHTÄVÄ 3

POHTIKAA YHDESSÄ, MITÄ LAPSET MAHTAVAT RUKOILLA.
VÄRITÄ KUVA.

TEHTÄVÄ 4

AUTA FATIMAA JA ANTTIA LÖYTÄMÄÄN TIENSÄ OMAAN SEURAKUNTAAN.

MEDIAKASVATUS

Mediakasvatuksen pääsääntöinen tavoite on tutustuttaa lapsi mediasanastoon ja ympärilämme tapahtuvaan viestintään. Puuhatehtävissä painotetaan lapsen turvallista liikkumista netissä. Allekouluikäisistä moni osaa käyttää Internetiä, pelailla pelejä ja katsoa kuvia netistä. Turvallisen netin käytön harjoittelu on hyvä aloittaa heti, kun lapsi alkaa kiinnostua netin käytöstä (Mediakasvatusseura 2010).

Aikuinen antaa lapselle rajat mediankäytössä ja valvoo lapsen toimintaa. Aikuisen läsnäolo tehtävissä on välttämätön, kun sovitaan yhteisistä pelisäännöistä turvallisen netissä liikkumisen takaamiseksi. Mediakasvatuksen yksi tärkeä tehtävä on kehittää lapselle taitoja suojata itse itseään ja toimia turvallisesti mediassa (Lehtonen, Kupiainen & Kyösti 2007, 129). Nämä puuhatehtävät avustavat tämän taidon oppimisessa.

Mitä tehdään

Ensimmäisessä tehtävässä lapset tutkivat kahta kuvaa. Aikuisen kanssa käydään lävitse tehtävänannossa olevat kysymykset. Tavoitteena olisi, että lapsi tekisi oivalluksia tehtävän äärellä. Seuraavassa tehtävässä opetellaan ikärajoja. Kolmannessa tehtävässä lapsi harjoittelee tarinankerrontaa. Tarinassa on kolme kohtaa: Alku, keskikohta ja loppu. Viimeinen tehtävä on kaksiosainen. Siinä selvitetään, mikä on virus ja mitä se aiheuttaa tietokoneelle. Lopuksi aikuinen voi käydä tehtäviä lävitse esimerkkikysymysten avulla.

Keskustelua tehtävistä

Tehtävä 1

Tehtävässä olevien kysymysten lisäksi voidaan keskustella mm:

Kenelle on lupa puhua? Millaisilla sivuilla voi käydä?

Tehtävä 2

Oletko joskus katsonut liian pelottavaa elokuvaa? Mitä teit?

Mihin aikaan on hyvä sammuttaa TV ja mennä nukkumaan?

Tehtävä 3

Mitä sinun tarinassasi tapahtuu?

Mistä sinun tarinassasi keskustellaan?

Oliko tarinan keksiminen vaikeaa?

Tehtävä 4 (osat 1 ja 2)

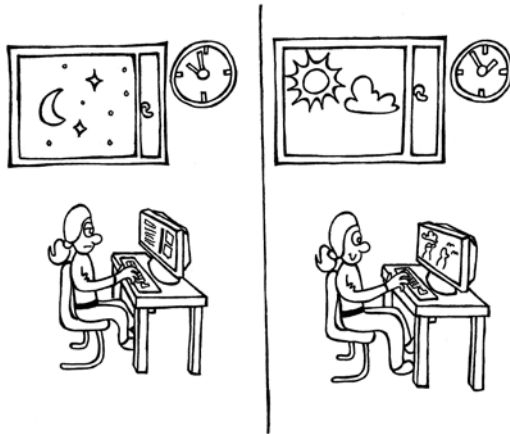
Onko sinun kotikoneessasi ollut viruksia?

Mistä viruksia tulee?

Voiko viruksen tulon estää?

TEHTÄVÄ 1

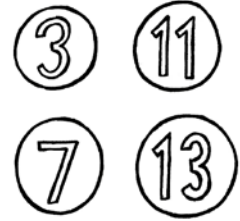
- VERTAILE KAHTA KUVAA. MITÄ EROJA HUOMAAT?
- MIKSI TYTTÖ ON VÄSYNYT?
  - MILLOIN VOIN KÄYTTÄÄ TIETOKONETTA?
  - KUKA ANTAA LUVAN KÄYTTÄÄ TIETOKONETTA?
  - MITEN KAUAN ON HYVÄ PELATA?
  - MITÄ PELEJÄ SAAN PELATA?
  - MITÄ TEEN, JOS NETTISIVU PELOTTAA MINUA?

TEHTÄVÄ 2

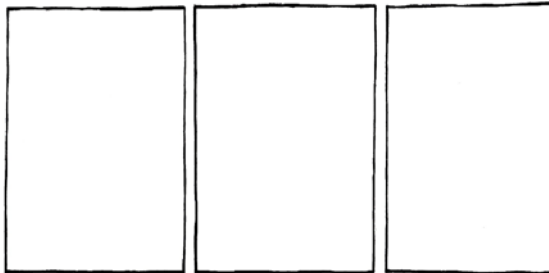
ELOKUVISSA JA PELEISSÄ ON ERILAISIA IKÄRAJOJA 3, 7, 11 JA 13-VUOTIAILLE.

- YMPYRÖI, MITÄ ELOKUVAA SINÄ SAISIT KATSOA?
- MITÄ VOISIT KATSOA VANHEMPASI KANSSA?

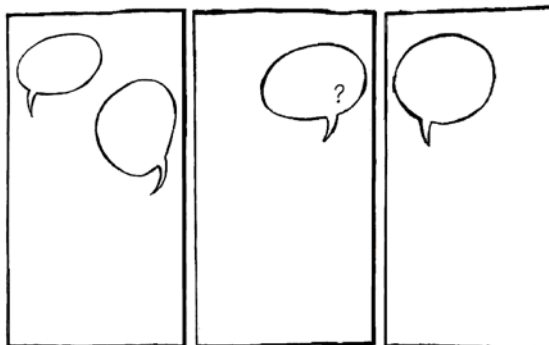

TEHTÄVÄ 3

KEKSI TARINA SARJAKUVAAN.

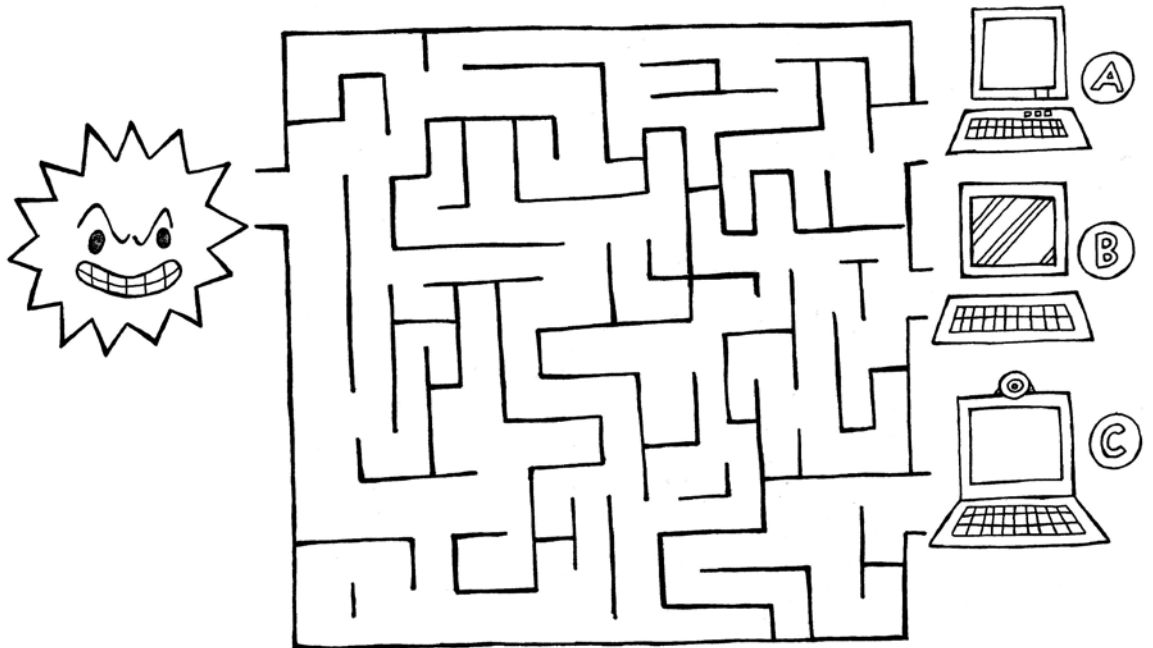

KEKSI TARINA JA KIRJOITA PUHEKUPLIIN, MITÄ HAHMOT KESKUSTELEVAT.

TEHTÄVÄ 4 (Osa 1)

VIRUS AIKOO HYÖKÄTÄ TIETOKONEESEEN.
SELVITÄ LABYRINTTI JA NÄE, MIHIN KONEESEEN VIRUS ISKEE?

TEHTÄVÄ4 (Osa 2)

VIRUS TARTUTTI TIETOKONEEN JA NYT SE ON KIPEÄ.
VÄRITÄ KUVA.

KIRJALLISUUTTA

- Brazelton, T. Berry 1994. Käännekohtia. Lapsen kehitys vauvasta kouluikään. Helsinki: Otava.
- Einon, Dorothy 1999. Kehittyvä ja onnellinen lapsi. Portugal: WSOY-yhtymä/Weilin+Göös Oy.
- Hakkarainen, Pentti 2002. 2.painos. Kehittävä esiopetus ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hatva, Anja 1993. Kuvittaminen. Helsinki: Rakennustieto Oy.
- Kallionniemi, Arto; Luodeslampi, Juha & Ubani, Martin (toim.) 2010. Kokonaisvaltaisen kasvatus, lapsi ja uskonto. Helsinki: Lasten Keskus.
- Kangasmaa, Tiina; Petäjä, Heljä & Vuorela, Päivi (toim.) 2008. Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus.
- Karppinen, Seija; Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri 2001. Taiteen ja leikin lumous: 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Lehtonen, Miika; Kupiainen, Reijo & Kynäslähti, Heikki (toim.) 2007. Näkökulmia mediakasvatukseen. Mediakasvatusseuran julkaisu 1/2007. Helsinki: Mediakasvatusseura ry. Viitattu 2.9.2010.
<http://en.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-1-4.pdf>.
- Mediakasvatusseura. 2010. Vanhemmille. Vanhempia turvaa lapsen nettipolun. Viitattu 2.9.2010.
<http://www.mediakasvatus.fi/vanhemmille>
- Piironen-Malmi, Ulla & Strömberg, Seija 2008. Välittämisen pedagogiikka. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Aamenesta öylättiin. Viitattu 11.4.2010.
<http://www.evl.fi>.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. h Pyhät toimitukset. Viitattu 11.4.2010.
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/CB46471C07A336C9C2256FEA0037ACF9?OpenDocument&lang=FI>.